

František Dluhoš a kolektív

**SYNODÁLNOST'
AKO NEVYHNUTNOST'
A VÝZVA SÚČASNEJ CIRKVI**

Zostavil
František Dlugoš

SYNODÁLNOŠŤ AKO NEVYHNUTNOSŤ A VÝZVA SÚČASNEJ CIRKVI

Zborník prednášok z vedeckého kolokvia
konaného 8. novembra 2022 na KU v Ružomberku

Zostavil
František Dlugoš

**SYNODÁLNOŠŤ
AKO NEVYHNUTNOSŤ
A VÝZVA SÚČASNEJ CIRKVI**

Zborník prednášok z vedeckého kolokvia
konaného 8. novembra 2022 na KU v Ružomberku

MTM
LEVOČA 2022

© Mons. prof. ThDr. ICDr. PaedDr. PhDr. František Dluhoš, PhD.
(zostavovateľ)

© PaedDr. Katarína Russinová, PhD.

© Doc. ThDr. PaedDr. Róbert Sarka, PhD.

Recenzovali: Prof. ThDr. PaedDr. PhDr. Ľubomír Pekarčík, PhD.

Doc. ThDr. Branislav Kluska, PhD.

PhDr. Jozef Lapšanský, PhD.

Za jazykovú úpravu zodpovedajú autori.

Vydalo: © MTM Levoča

Rok vydania: 2022

ISBN 978-80-8215-038-7

OBSAH

ÚVOD	10
------------	----

SYNODY SPIŠSKEJ DIECÉZY – HISTÓRIA A SKÚSENOSŤ	13
---	-----------

Mons. prof. ThDr. ICDr. PaedDr. PhDr.

František Dlugoš. PhD.

profesor na Katolíckej univerzite v Ružomberku

Úvod	14
------------	----

Partikulárne právo Spišskej diecézy

v období nástupu biskupa Jána Vojtaššáka	16
Témy prvej diecéznej synody	19
Druhá diecézna synoda	23
Synoda o synodalite	25
Záver	25
Použitá literatúra	30

**VÝVOJ A ORGANIZÁCIA
DEKANÁTOV A FARNOSTÍ
V SPIŠSKEJ DIECÉZE 33**

*Mons. prof. ThDr. ICDr. PaedDr. PhDr.
František Dlugoš. PhD.
profesor na Katolíckej univerzite v Ružomberku*

Úvod	34
Do katedrálneho archidiakonátu patrilo	
sedem dekanátov	36
Oravský archidiakonát tvorili tri dekanáty	37
Liptovský archidiakonát tvorili tri dekanáty	38
Zmena na biskupskom stolci Spišskej diecézy	43
Mons. Štefan Sečka, spišský diecézny biskup	43
Odchod do domu nebeského Otca	51
Mons. Ján Kuboš, diecézny administrátor	
Spišskej diecézy	52
Záver	55
Použitá literatúra	56

POKUS O SYNODALITU CEZ DESAŤROČIE MRAVNEJ A DUCHOVNEJ OBNOVY NÁRODA 1988 – 1998	59
--	-----------

***PaedDr. Katarína Russinová, PhD.**
odborný asistent na Katolíckej univerzite
v Ružomberku*

Úvod	60
Synodalita v poslaní Cirkvi	62
Desaťročie duchovnej obnovy 1988 - 1998	64
Záver	77
Použitá literatúra	79

NOVÁ EVANJELIZÁCIA AKO SÚČASŤ SYNODÁLNEJ CESTY V POSTCOVIDOVOM OBDOBÍ	83
--	-----------

***Doc. ThDr. PaedDr. Róbert Sarka, PhD.**
docent na Katolíckej univerzite v Ružomberku*

Úvod	84
Synodálna cesta ako nová evanjelizácia?	85
Synodálna cesta a momenty prekvapení	88

Synodálna cesta a jej didaktické	
prvky v metóde	94
Záver	99
Použitá literatúra	100

ÚVOD

„Napokon máme príležitosť stať sa Cirkvou blízkosti. Neustále sa vraciame k štýlu Boha: Božím štýlom je blízkosť, spolucítenie a nežnosť. Boh vždy konal takto. Ak nedospejeme k tejto Cirkvi blízkosti s postojmi spolucítenia a jemnocitu, nebudeme Pánovou cirkvou. A to nielen slovami, ale aj prítomnosťou, aby sa vytvorili väčšie priateľské putá so spoločnosťou a svetom: Cirkvou, ktorá sa neoddeľuje od života, ale berie na seba zodpovednosť za krehkosť a biedy našich čias, liečiac rany a uzdravujúc zronené srdcia Božím balzomom. Nezabúdajme na ten štýl Boha, ktorý nám musí pomáhať: blízkosť, spolucítenie a nežnosť.“

(Pápež František 9. októbra 2021)

Viac než rok uplynul od úvodného príhovoru Svätého Otca Františka v deň reflexie pred otvorením synody. Mnohí veriaci, ale aj nezúčastnení pozorovatelia diania v Katolíckej cirkvi považovali synodalitu za terminologické nóvum, ba dokonca za revolučný zvrät vo Vatikáne. A pritom sa synodalita ako proces vinie celými dejinami Cirkvi. Vyhlásenie najnovšej synody je nadviazaním na historickú kontinuitu, hoci aktuálna synoda v prvom rade reflektuje súčasnú evanjelizáciu a páľčivé problémy našich čias. Pápež František myšlienke synodality ostáva verný, považuje ju za kľúčový prostriedok v zachovaní starovekej tradície – *Ecclesia semper reformanda*. Pretože iba to, čo sa obnovuje, žije..

Katedra katechetiky a praktickej teológie Katolíckej univerzity v Ružomberku usporiadala 8. novembra 2022

kolokvium: *Synodálnosť ako nevyhnutnosť a výzva súčasnej Cirkvi*. Zborník prednášok z tohto podujatia zostavil Mons. prof. ThDr. ICDr. PhDr. PaedDr. František Dlugoš, PhD, autorsky prispeli Doc. ThDr. PaedDr. Róbert Sarka, PhD. a PaedDr. Katarína Russinová, PhD.

Mons. František Dlugoš v štúdií *Synody Spišskej diecézy* – história a skúsenosť analyzoval dejinnú etapu od nástupu Božieho sluhu Jána Vojtaššáka na biskupský stolec až po tretiu diecéznu synodu. Zdôraznil kontinuálnosť synodálnych téz z roku 1925 s témami aktuálnej synodality v Spišskom biskupstve. Druhý príspevok tohto autora *Vývoj a organizácia dekanátov a farností v Spišskej diecéze* kontextovo nadviazal na úvodnú štúdiu. Štruktúra vyšších hierarchických celkov – diecéz – spočíva na neodmysliteľnom podloží dekanátov a farností. V procese novej evanjelizácie i synodality zohrávajú kľúčovú rolu základných stavebných kameňov.

„Tu je teda tretie slovo, účasť. Hrozí, že spoločenstvo a poslanie zostanú trochu abstraktnými pojmami, ak nebudeme pestovať cirkevnú prax, ktorá by vyjadrovala konkrétnosť synodality v každom kroku cesty a činnosti, podporujúcu skutočné zapojenie všetkých a každého. Chcel by som povedať, že slávenie synody je vždy pekné a dôležité, ale je skutočne plodné vtedy, ak sa stane živým vyjadrením toho, že sme Cirkvou, konania charakterizovaného opravdivou účasťou.“

Katarína Rusinová reflektovala jednu z ťažiskových téz terajšej synody vo svojej štúdií *Pokus o synodalitu cez desaťrocie mravnej a duchovnej obnovy národa 1988 – 1998*.

Historiografický exkurz autorky odhalil viacero totožných charakteristických črt vnútorného duchovného obrodzenia obnovy národa s postulátmi synodality, aké sa pertraktovali v minulosti a zdôrazňujú as i dnes.

Celosvetová pandémia vírusu Sars Covid 19 bolestne zasiahla nielen Katolícku cirkev, ale aj ďalšie denominácie a náboženstvá spoločensvá. V zásade opodstatnená, no v niektorých jednotlivostiach prehnaná reštrikcia dva roky izolovala najzraniteľnejších veriacich od participácie na sviatostnom fóre, len parciálne kompenzovanej kresťanskými médiami. Dramatická situácia paradoxne „popohnala“ pápeža Františka k zvolaniu synody, uvádza vo svojom príspevku *Nová evanjelizácia ako súčasť synodálnej cesty v postcovidovom období* Róbert Sarka. Autor vyčlenil jednu podkapitolu rukopisu analýze konzervatívnych reakcií a postojov k synodalite v kruhoch nemeckej biskupskej hierarchie.

V nedeľu 16. októbra 2022 pri poludňajšom stretnutí s veriacimi na modlitbe Anjel Pána oznámil svoje rozhodnutie predĺžiť synodálny proces o ďalší rok. Synoda bude pokračovať dvomi zasadnutiami v rokoch 2023 a 2024. Synodálny proces zostáva otvorený mnohým námetom, úvahám, postrehom a vyjadreniam na všetkých úrovniach: od Svätého stolca až po najmenšiu farnosť.

PhDr. Jozef LAPŠANSKÝ, PhD.

SYNODY SPIŠSKEJ DIECÉZY – HISTÓRIA A SKÚSEŇ

Mons. prof. ThDr. ICDr. PaedDr. PhDr. František Dlugoš. PhD.
profesor na Katolíckej univerzite v Ružomberku

ABSTRAKT

Synody Katolíckej cirkvi plnia úlohu poradného inštitútu pápeža v duchu dekrétu *Christus Dominus*. Autor tejto štúdie analyzoval tri synody Spišskej diecézy. Sústredil sa na prvú, ktorú zvolal spišský diecézny biskup Ján Vojtašák v roku 1925. Porovnáva charakter, príbuzné črty, ale aj rozdiely medzi zvolanými synodami. Uvádza závery synodálnej synody v Spišskom biskupstve, ktorá ešte prebieha. Akcentuje historickú kontinuitu všetkých troch spišských synod a ich význam pre duchovný život veriacich.

Kľúčové slová:

Biskup, diecéza, kánon, právo, témy, tézy, synoda, syntéza, veriaci.

ABSTRACT

The Synods of the Catholic Church fulfill the role of an advisory institute of the Pope in the spirit of the decree *Christus Dominus*. The author of this study analyzed three synods of the Spiš diocese. He focused on the first one, which was convened by Spiš diocesan bishop Ján Vojtaššák in 1925. He compares the character, related features, but also the differences between the convened synods. It presents the conclusions of the Synodal Synod in the Bishopric of Spiš, which is still ongoing. It emphasizes the historical continuity of all three Spiš synods and their importance for the spiritual life of believers.

Keywords:

Bishop, diocese, canon, law, themes, theses, synod, synthesis, believers.

Úvod

Spišský diecézny biskup, Boží sluha Mons. Ján Vojtaššák nastupoval do úradu v maximálne rozkolísaných politických aj spoločenských pomeroch. Hoci bol názorovo i duchovne veľmi spriaznený s Andrejom Hlinkom, na rozdiel od svojho staršieho priateľa sa neangažoval tak výrazne v politickom živote. Ján Vojtaššák síce privítal vznik 1. ČSR, ale vnímal aj problémy vyplývajúce z nového štátneho zväzku s Čechmi.

Čo znamenal nový štát pre Slovákov? Znamenal síce národnú slobodu, ale z hľadiska náboženského prerušenie tradície úcty k Panne Márii. Treba podotknúť, že Uhorsko bolo štátom, v ktorom Ostrihomský arcibiskup – primas mal aj významné miesto v štáte. Namiesto toho sa Slovensko dostalo do jedného štátneho zväzku s českými krajinami, kde postavenie Katolíckej cirkvi bolo dávno narušené husitizmom, protestantskými cirkvami i silnou vrstvou voľnomyšlienkárov.

Slovenský národ so svojím duchovenstvom, hoci v Uhorsku tiež prešiel érou liberalizmu, pri prevrate nezaľakol sa vo viere a vo vernosti voči Katolíckej cirkvi. Duchovenstvo na čele najmä s Andrejom Hlinkom a Jánom Vojtaššákom pozorne sledovalo cirkevné udalosti v Čechách a na Morave, ale iba malá časť slovenského duchovenstva podliehala českým reformným vplyvom.

Prevažná väčšina rozkolnícke hnutie v Čechách odmietla. Slovenské duchovenstvo muselo okrem českých vplyvov riešiť vlastnú personálnu základňu.

Veľká časť kléru bola ešte v prvých rokoch predmníchovskej ČSR silno pomad'arčená a národ ani kňazstvo v tomto období vlastne ani nemali biskupov-arcipastierov, ktorí by bedlili nad cirkevnou disciplínou.

Slovenské duchovenstvo v prevratových časoch sa častejšie schádzalo, a tak vznikla roku 1918 Kňazská rada, ktorej zakladateľom, dušou i predsedom sa stal Andrej Hlinka, ružomerský farár. Táto Kňazská rada pozostávala z národne orientovaných kňazov. Ich cieľom bolo, aby na naše sloven-

ské biskupské stolce boli postupne namiesto maďarských biskupov dosadení Slováci.¹

**Partikulárne právo Spišskej diecézy
v období nástupu
biskupa Jána Vojtaššáka**

¹ BIELIK, F. – BOROVSKÝ, Š.: *Andrej Hlinka a jeho miesto v slovenských dejinách*. Bratislava, 1991, s. 150.

V čase intronizácie biskupa Jána Vojtaššáka na biskupský stolec už platil nový Kódex kánonického práva. Dokument vznikol na podnet pápeža Piusa X. Nový kódex v roku 1917 promulgoval pápež Benedikt XV. Podľa kánonu 335 tohto nového Kódexu má diecézny biskup povinnosť viesť svoju diecézu mocou legislatívnu, súdnou a donucovacou v oblasti kánonických zákonov. Je jediným zákonodarcom v diecéze. Zverenú legislatívnu právomoc vykonáva osobne, prípadne prostredníctvom diecéznej synody. Ako zákonodarca (a správca) diecézy môže nepretržite v oblasti kánonického práva (*iuxta et praeter legem comunem*) vydávať zákony a príkazy a dišpenzovať od diecéznych zákonov.²

Biskup Vojtaššák sa už v roku 1921 sústredil na zosúladenie vtedy platných štátnych zákonov s ustanoveniami Kódexu kánonického práva. Išlo o cirkevné školstvo, podmienky udeľovania dišpenzov a ekonomického zázemia pre formujúce sa slovenské duchovenstvo. Tieto kroky vyústili do biskupovho rozhodnutia zvolať Prvú diecéznu synodu.

Ján Vojtaššák bol napriek svojmu významnému postaveniu muž astenického zovňajšku, vysoký, chudý, s prísnyim pohľadom. Ani zďaleka si nedožičil výsady, čo mu prináležali. Skôr naopak: sám bol voči sebe prísne asketický, možbyť až prehnane striedmy. Rovnaký životný štýl nekompromisne vyžadoval od každého pracovníka diecéznej kúrie i od kňazov. Bol nekompromisný nielen v postojoch k štátnej

² Porov. PARDEL, D.: *Partikulárne právo Spišskej diecézy počas biskupa Jána Vojtaššáka*. In *Pohľady na osobnosť biskupa Jána Vojtaššáka*. Spišské Podhradie : Nadácia biskupa Jána Vojtaššáka, 2012, s. 336 – 337.

moci po roku 1945; autoritatívne vyžadoval plnenie povinností od svojich podriadených a svoju nespokojnosť vedel dať patrične najavo razantným pokarhaním. Viacerí historici cirkevných dejín charakterizujú biskupa Jána Vojtaššáka ako muža činu, a nie vedátora akademickej pôdy. Spišský diecézny biskup však mimoriadne dbal o vzdelanostný rast diecézneho kňazstva. Posielal na zahraničné štúdiá nadaných študentov, podporoval sociálne núdznych bohoslovcov.³

Nevyhnutnosť zvolania Prvej diecéznej synody Spišského biskupstva zdôvodnil Ján Vojtaššák v pastierskom liste z 31. decembra 1923. Synoda mala upevniť zväzky jednoty a lásky medzi klérom navzájom, medzi klérom a biskupom a napokon mala priniesť duchovné povznesenie i rast pre celú diecézu. V liste bolo avizované zriadenie komisií a materií, ktoré im budú zverené a ktoré bude koordinovať v práci centrálna komisia.

V prípravnej komisii synody boli: Jozef Vojtíček – generálny vikár, Ján Štukner, Vendelín Húska, Ján Seman – kanonici, Ján Ferencík, Štefan Lach, František Skyčák, Jozef Tomanóczy.⁴

PhDr. ICDr. Dušan Pardel PhD. vo svojej štúdii o Prvej diecéznej synode poznamenáva, že v CIC 17 chýba definícia diecéznej synody a hneď v prvom kánone hovorí o povin-

³ DLUGOŠ, F.: *Verní svojmu biskupovi. Aulisti Jána Vojtaššáka*. Levoča : MTM, 2011, s. 115 – 120.

⁴ DIECEZÁNSKY OBEŽNÍK BISKUPSTVA SPIŠSKÉHO, 1925, č. 3, s. 13.

nosti jeho slávenia. Zdôrazňuje tým skutočnosť, že synoda je skôr technický nástroj autority na oboznámenie nariadení a dispozícií ako základná manifestácia komunitného života Božieho ľudu.

Boží sluha, biskup Ján Vojtaššák, osvedčil v prípravách synody teologickú rozhl'adenosť. Pastiersky list aj synodálne dokumenty sformuloval precízne, s takou zrozumiteľnou dikciou a hlavne s nadčasovým presahom, že spoľahlivo slúžili životu v Spišskej diecéze vyše štyri nasledujúce desaťročia. Diecézna synoda podľa normatív CIC 17 mala klerikálny charakter bez priamej účasti laikov. Povinne sa jej zúčastnili generálny vikár, katedrálni kanonici, rektor seminára, dekaní, jeden zvolený kňaz za dekanát, zástupca kaplánov a rehoľní predstavení.⁵

Témy prvej diecéznej synody

Biskup Ján Vojtaššák určil dvanásť tém Prvej diecéznej synody a prideliť ich jednotlivým komisiám:

1. Všeobecné normy duchovného života klerikov.
2. Sviatosti.
3. Boží kult.
4. Štolárne poplatky, diecézne taxy, štipendiá, fundácie.

⁵ PARDEL, D.: *Partikulárne právo Spišskej diecézy počas biskupa Jána Vojtaššáka*. In Pohľady na osobnosť biskupa Jána Vojtaššáka. Spišské Podhradie : Nadácia biskupa Jána Vojtaššáka, 2012, s. 338.

5. Správa cirkevných majetkov, farské knižnice, matriky.
6. Seminár.
7. Škola.
8. Spoločenský život kňazov.
9. Penzijná základina.
10. Kantori a kostolníci.
11. Patronát
12. Komunikácia s biskupským úradom.⁶

Prvá diecézna synoda Spišského biskupstva sa uskutočnila 21. a 22. júla 1925 v štyroch slávnostných zasadaniach. Zídení delegáti schválil dokument Synodálne ustanovenia diecézy spišskej. V obsahu Synodálnych ustanovení sa nachádza 304 hesiel, čo svedčí o informačnej nasýtenosti, textovej obsažnosti záverečného dokumentu a vypovedá i o priebehu synody.⁷

Biskup Ján Vojtaššák napísal k Synodálnym ustanoveniam úvodný komentár, v ktorom pregnantne definoval ovocie synody:

„Spišské biskupstvo nič iného, nič nového neustanovilo, len miestnym pomerom a potrebám primerane všeobecný cirkevný zákon zdôraznilo. ‚Lebo‘ – ako píše sv. Pavel apoštol vo svojom liste Korinťanom – ‚nikto nemôže položiť iný základ, okrem toho, ktorý je položený, ktorým je Kristus Ježiš‘ (1 Kor 3, 11)“

⁶ DIECEZÁNSKY OBEŽNÍK BISKUPSTVA SPIŠSKÉHO, 1925, č. 5, s. 31.

⁷ ONDÁŠ, R.: *Výber z histórie diecéznych synod*. In Kolektív autorov: *Diecézna synoda : manuál*. Liptovské Matiašovce, 2006, s. 56.

„Ustanovenia diecezánskej synody sú výňatok z celého veľikého komplexu cirkevného zákonníka platného pre všeobecnú Cirkev, rozšírený a doplnený pri jednotlivých kánonoch úpravami miestnym pomerom v diecezi primeranými. Žiadame si čo najhorúcejšie, aby dôstojné duchovenstvo do Ustanovení diecezánskych, ako do zrkadla každý deň pozeralo. Dľa nich tvár svojej duše a svojho svedomia, ba celé svoje pôsobenie uprostred veriaceho ľudu upravovalo. Ustanovenia Synodálne nech sú regulou života pre kňazstvo diecezánske aj pre veriaci ľud. Keď kňazstvo a veriaci ľud v živote súkromnom i verejnom tesne bude sa pridŕžovať tých ustanovení, z toho vzrastne naša vnútorná i zovnútna sila nielen pre biskupstvo spišské, ale pre celú všeobecnú Cirkev, dnes tak veľmi potrebná.“

„Platnosť Ustanovení Synodálnych v celom ich objeme a rozsahu vyhlasujem na celom území spišského biskupstva so sviatkom Všetichsvätých, to jest s 1. novembrom 1925.

*Spišská Kapitula, v deň Nanebovzatia Bl. Panny Márie, 1925.“*⁸

Ustanovenia a závery Prvej diecéznej synody vysoko ocenil profesor kánonického práva Lublinskej katolíckej univerzity Leszek Adamowicz v rozhovore s Dušanom Pardelom. Skutočne, z Prvej diecéznej synody Spišského biskupstva žilo duchovenstvo a veriaci ľud až po Druhú diecéznu synodu.

Na rozdiel od terajšieho synodálneho procesu v Spišskej diecéze mala nielen Prvá diecezálna synoda s výrazným

⁸ DIECEZÁNSKY OBEŽNÍK BISKUPSTVA SPIŠSKÉHO, 1926, č. 3, s 19.

podielom biskupa Jána Vojtaššáka, ale aj synody uskutočnené pred Druhým vatikánskym koncilom dominantný klerikálny charakter bez účasti laického apoštolátu.

Podľa Dušana Pardela ale nemožno prehliadnuť pastoračný prínos tých synod, ktoré neriešili iba počet sviečok na oltári alebo záležitosti materiálneho zázemia a benefície. Záverečné ustanovenia predkoncilových synod sa venujú sviatostnej disciplíne, životu a službe kňazov, poučovaniu Božieho ľudu a ďalším témam. Predkoncilové synody sa nanajvýš seriózne, ba naliehavo venovali pastorácii, duchovnému životu, mravným aspektom a problémom kresťanskej viery.⁹

Biskup Ján Vojtaššák zvládol prípravu i priebeh Prvej diecéznej synody – z dnešného hľadiska – v rekordne krátkom čase a v nesmierne zložitých súdobých pomeroch. Zoskupil okolo seba skvelých teológov a vytvoril ovzdušie tvorivej tímovej práce. Dokázal zosúladiť striktne dané nariadenia Kódexu kánonického práva s duchovným životom zvereného ľudu. O nadčasovosti výsledkov Prvej diecéznej synody svedčí okrem faktu, že Spišská diecéza z nej žila bezmála štvrt'istoročie aj to, že Druhá diecézna synoda prevzala niekoľko vojtaššákovských záverov do svojej agendy.

⁹ PARDEL, D.: *Partikulárne právo Spišskej diecézy počas biskupa Jána Vojtaššáka*. In Pohľady na osobnosť biskupa Jána Vojtaššáka. Spišské Podhradie : Nadácia biskupa Jána Vojtaššáka, 2012, s. 340.

Druhá diecézna synoda

Druhá synoda Spišskej diecézy, ktorú zvolal vtedajší diecézny biskup František Tondra, bola v rokoch 2006 – 2011. Počas nej bolo v procese zaangažovaných množstvo veriacich zo všetkých stavov, služieb a geografických oblastí diecézy. Existuje teda v Božom ľude skúsenosť synodality, ktorá sa mala premietnuť do života diecézy okrem iného aj zlepšením komunikácie medzi vysvätenými služobníkmi a laikmi, čomu malo napomôcť fungovanie farských rád (nielen hospodárskych, ale aj pastoračných). Množstvo práce sa vykonalo, avšak spoločné kráčanie komunity Božieho

ľudu a tiež Božieho ľudu s ostatnou ľudskou rodinou v diecéze ostáva naďalej veľkou výzvou.

Z plenárnych zasadaní vzišlo desať synodálnych dokumentov podľa vopred vybraných tém:

1. Tvár, život a spásne služby Spišskej partikulárnej cirkvi.
2. Posväcovanie života.
3. Katechéza a formácia povolání.
4. Identita, spiritualita a spoločenstvo kňazov.
5. Cirkev v rodine, rodina v Cirkvi.
6. Školstvo, veda a kultúra.
7. Jednota v mnohosti.
8. Vzťah k iným náboženstvám, kultúram a fenoménom doby.
9. Komunikácia v tvorbe *communio*.
10. Správa hmotných dobier.

Dokumenty boli predložené diecéznemu biskupovi, aby sa stali prorockou príručkou pre ďalší rozvoj náboženského a kresťansko-kultúrneho života v diecéze. Mons. František Tondra synodálne dokumenty promulgoval a určil ich záväznosť od 1. augusta 2011, v deň spomienky sv. Alfonza Márie de Liguori, veľkého biskupa a učiteľa Cirkvi.¹⁰

¹⁰ DEKRÉT O UKONČENÍ DRUHEJ SYNODY SPIŠSKEJ DIECÉZY A VYHLÁSENÍ PLATNOSTI DOKUMENTOV DIECÉZNEJ SYNODY. In Dokumenty Druhej synody Spišskej diecézy. Spišská Kapitula : Biskupský úrad 2011.

Synoda o synodalite

Diecézna fáza synodálneho procesu Synody o synodalite v Spišskej diecéze sa začala slávnostnou svätou omšou v nedeľu 17. októbra 2021 v Katedrále sv. Martina v Spišskej Kapitule, ktorú celebroidal diecézny administrátor Mons. Ján Kuboš. V rovnaký deň sa v celej diecéze čítal pastiersky list biskupa, v ktorom bol predstavený synodálny proces a Boží ľud bol pozvaný k aktívnej účasti v rámci konzultačnej fázy.

Dňa 15. júna 2022 sa uskutočnilo diecézne predsynodálne stretnutie, na ktorom sa zúčastnili členovia diecézneho synodálneho tímu spolu s biskupom. Stretnutie začalo slávením svätej omše a pokračovalo spoločným rozlišovaním

cesty pre Spišskú diecézu na základe zaslaných podnetov od synodálnych skupín.

Začiatkom júla bola vytvorená záverečná syntéza za celú diecézu, ktorá bola následne zaslaná na sekretariát Konferencie biskupov Slovenska.

Témy záverečnej syntézy:

1. Spoločníci na ceste.
2. Počúvanie.
3. Vyjadrenie názoru.
4. Slávenie.
5. Zdieľanie zodpovednosti za našu spoločnú misiu.
6. Dialóg v Cirkvi a spoločnosti.
7. Ekumenizmus.
8. Autorita a spoluúčasť.
9. Rozlišovanie a rozhodovanie.
10. Formovanie v synodalite.¹¹

Diecézny synodálny tím sa počas svojich stretnutí viackrát zaoberal najmä otázkou, čo ďalej po skončení tohto procesu. Táto otázka zaznievala aj z úst mnohých oslovených veriacich, ktorí mali skúsenosť, že predchádzajúce príležitosti, keď sa ich Cirkev pýtala na názor, skončili buď neúčinne alebo išli postupne do stratena. Boli síce vypočutí, no mali pocit, že sa z rôznych dôvodov nič neudialo. Pred podobnou otázkou stál synodálny tím, ktorý mal od začiatku

¹¹ Dostupné na <https://kapitula.sk/synoda-o-synodalite/>. Vyhľadane 22. októbra 2022.

tejto fázy túžbu nerobiť len zber názorov, ale v istom zmysle napomôcť reálnemu spoločnému kráčeniu v našich miestnych cirkvách, ktoré vo veľkej miere stagnuje, čím sa ohlasovanie evanjelia stáva menej účinným.

Výsledkom počúvania Božieho ľudu v desiatich oblastiach prebiehajúcej diecéznej fázy Synody o synodalite je silné presvedčenie, že miestne cirkvi by mohli omnoho účinnejšie ohlasovať evanjelium, ak by sa zlepšila vzájomná komunikácia a navodila atmosféra vypočutia a prijatia. K tomu nie sú potrebné ďalšie štruktúry, ktoré už v drvivej väčšine aspoň formálne fungujú, ale ako oveľa potrebnejšia sa ukázala potreba vniesť do týchto štruktúr ducha aktívneho počúvania a spoločného rozlišovania.

Tak ako sa v Druhej synode Spišskej diecézy ukázalo, že mnoho závisí od pastierov Božieho ľudu, tak to bolo veľmi silno podčiarknuté aj v tomto konzultačnom procese Synody o synodalite. Ak by sa podarilo vniesť do srdca kňazov ducha skutočnej otvorenosti pre dialóg, počúvanie a spoločné rozlišovanie, evanjelium by sa ohlasovalo omnoho účinnejšie. Treba však skonštatovať, že z dôvodu dosť malého počtu zapojených kňazov do tohto procesu, ostáva rast v synodalite v tejto miestnej cirkvi skutočne veľkou výzvou.

Ak by sa však podarilo v priebehu najbližších mesiacov či rokov aspoň zvýšiť počet funkčných pastoračných a hospodárskych rád farností a zostaviť pastoračnú radu diecézy, bol by to veľký krok vpred, ktorý by mohol napomôcť Spišskej diecéze spoločne rásť ako pravej synodálnej Cirkvi, ktorá kráča za svojim cieľom spoločne a v atmosfére modlit-

by počúva podnety najrozličnejšieho druhu, ktoré môžu byť hlasom Ducha Svätého pre ďalšie smerovanie Božieho ľudu žijúceho v tejto časti Cirkvi.¹²

Záver

„Napokon máme príležitosť stať sa Cirkvou blízkosti. Neustále sa vraciame k štýlu Boha: Božím štýlom je blízkosť, spoločenie a nežnosť. Boh vždy konal takto. Ak nedospejeme k tejto Cirkvi blízkosti s postojmi spoločenia a jemnocitu, nebudeme Pánovou cirkvou. A to nielen slovami, ale aj prítomnosťou, aby sa vytvorili väčšie priateľské putá so spoločnosťou a svetom: Cirkvou, ktorá sa neoddeľuje od života, ale berie na seba zodpovednosť za krehkosť a biedy našich čias, liečiac rany a uzdravujúc zronené srdcia Božím balzomom. Nezabúdajme na ten štýl Boha, ktorý nám musí pomáhať: blízkosť, spoločenie a nežnosť.“¹³

Tieto slová Svätého Otca Františka, ktoré predniesol vo svojom príhovore 9. októbra 2021, v deň reflexie pred otvorením synody, naznačujú jednu z nosných perspektív i dlhodobějších cieľov synodálneho procesu – integrálnej a veľmi podstatnej súčasti novej evanjelizácie.

¹² DIECÉZNY SYNODÁLNY TÍM SPIŠSKEJ DIECÉZY. Spišské Podhradie-Spišská Kapitula, 14. júla 2022.

¹³ Dostupné na <https://kapitula.sk/synoda-o-synodalite/>. Vyhľadane 22. októbra 2022.

Súčasný synodálny dianie, aktivity na diecéznej úrovni musia zohľadňovať ducha dnešného času, no v rovnakej miere musia byť otvorené kontinuite s duchom Prvej diecéznej synody zvolanej Božím sluhom, biskupom Jánom Vojtaššákom v roku 1925. Taktiež sa treba vracať k priebehu, záverom i atmosfére Druhej diecéznej synody z obdobia rokov 2006 – 2011.¹⁴

¹⁴ Dostupné na <https://www.tkkbs.sk/view.php?cislocikanku=20211009002>.
Vyhľadanie 17. októbra 2022.

Použitá literatúra:

- BIELIK, F. – BOROVSÝ, Š.: *Andrej Hlinka a jeho miesto v slovenských dejinách*. Bratislava, 1991.
- PARDEL, D.: *Partikulárne právo Spišskej diecézy počas biskupa Jána Vojtaššáka*. In Pohľady na osobnosť biskupa Jána Vojtaššáka. Spišské Podhradie : Nadácia biskupa Jána Vojtaššáka, 2012.
- DLUGOŠ, F.: *Verní svojmu biskupovi. Aulisti Jána Vojtaššáka*. Levoča : MTM, 2011.
- DIECEZÁNSKY OBEŽNÍK BISKUPSTVA SPIŠSKÉHO, 1925, č. 3, s. 13.
- PARDEL, D.: *Partikulárne právo Spišskej diecézy počas biskupa Jána Vojtaššáka*. In Pohľady na osobnosť biskupa Jána Vojtaššáka. Spišské Podhradie : Nadácia biskupa Jána Vojtaššáka, 2012, s. 338.
- DIECEZÁNSKY OBEŽNÍK BISKUPSTVA SPIŠSKÉHO, 1925, č. 5, s. 31.
- ONDÁŠ, R.: *Výber z histórie diecéznych synod*. In Kolektív autorov: Diecézna synoda : manuál. Liptovské Matiašovce, 2006, s. 56.
- DIECEZÁNSKY OBEŽNÍK BISKUPSTVA SPIŠSKÉHO, 1926, č. 3, s. 19.
- PARDEL, D.: *Partikulárne právo Spišskej diecézy počas biskupa Jána Vojtaššáka*. In Pohľady na osobnosť biskupa Jána Vojtaššáka. Spišské Podhradie : Nadácia biskupa Jána Vojtaššáka, 2012, s. 340.

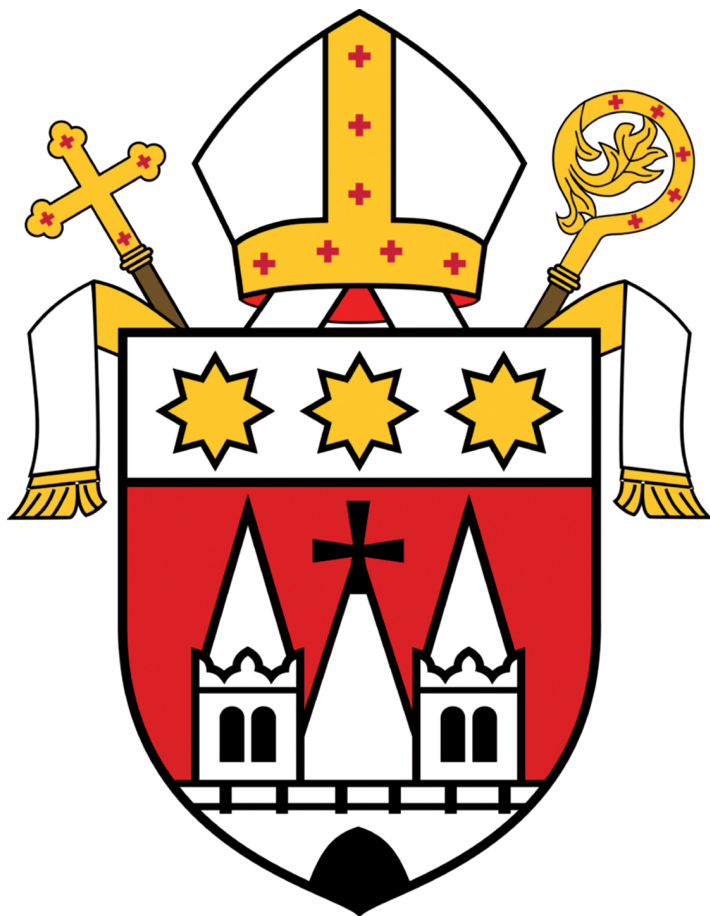
DEKRÉT O UKONČENÍ DRUHEJ SYNODY SPIŠSKEJ DIECÉZY A VYHLÁSENÍ PLATNOSTI DOKUMENTOV DIECÉZNEJ SYNODY. In Dokumenty Druhej synody Spišskej diecézy. Spišská Kapitula : Biskupský úrad 2011.

Dostupné na <https://kapitula.sk/synoda-o-synodalite/>. Vyhľadané 22. októbra 2022.

DIECÉZNY SYNODÁLNY TÍM SPIŠSKEJ DIECÉZY. Spišské Podhradie-Spišská Kapitula, 14. júla 2022.

Dostupné na <https://kapitula.sk/synoda-o-synodalite/>. Vyhľadané 22. októbra 2022.

Dostupné na <https://www.tkkbs.sk/view.php?cislocianku=20211009002>. Vyhľadané 17. októbra 2022.

VÝVOJ A ORGANIZÁCIA DEKANÁTOV A FARNOSTÍ V SPIŠSKEJ DIECÉZE

Mons. prof. ThDr. ICDr. PaedDr. PhDr. František Dluhoš. PhD.
profesor na Katolíckej univerzite v Ružomberku

ABSTRAKT

Farnosti a dekanáty sú základnými stavebnými kameňmi vyšších hierarchických inštitúcií – diecéz. Spišské biskupstvo prešlo dlhým a zložitým historickým vývojom. V tejto štúdiu autor chronologicky opisuje vznik Spišskej diecézy, jej členenie na jednotlivé dekanáty a farnosti. Okrem jednotlivých období dejín spišských dekanátov je v záverečnej časti komentár o mimoriadne komplikovanej situácii, ktorá v Spišskom biskupstve nastala po rozšírení pandémie vírusu Sars – covid 19. Bolo to taktiež obdobie zmien v nunciatúre na Slovensku i na biskupskom stolci Spišskej diecézy.

Kľúčové slová:

Biskupstvo, diecéza, dekanát, farnosť, pandémia, štruktúra, Vatikán.

ABSTRACT

Parishes and deaneries are the basic building blocks of higher hierarchical institutions - dioceses. The Bishopric of Spiš has gone through a long and complex historical development. In this study, the author chronologically describes the formation of the Spiš Diocese, its division into individual deaneries and parishes. In addition to the individual periods of the history of the Spiš deaneries, the final part contains a comment on the extremely complicated situation that arose in the Spiš diocese after the spread of the Sars virus - covid 19 pandemic. It was also a period of changes in the nunciature in Slovakia and in the episcopal see of the Spiš diocese.

Keywords:

Bishopric, diocese, deanery, parish, pandemic, structure, Vatican.

Úvod

Spišská Kapitula zastáva dôležité postavenie v systéme cirkevných a kultúrnych inštitúcií slovenského národa, ktoré svoju pozornosť sústredili na šírenie a prehlbovanie kresťansko-katolíckeho spôsobu života medzi širokou verejnosťou.¹ Roku 1202 kráľ Imrich založil Spišské prepoštstvo.²

¹ HLEBA, E.: *Spišská Kapitula. Prameň viery, literatúry a kultúry*, Prešov, 1993, s. 8.

² VENCKO, J.: *Dejiny Štiavnického opátstva na Spiši*, Ružomberok 1927, s. 14 – 17.

Prvou cirkevnou organizáciou na území Spiša bolo teda Spišské prepoštstvo, prináležiace k Ostrihomskému arcibiskupstvu.³

Historik Jozef Špirko vo svojej knihe *Mons Sancti Martini (Vrch svätého Martina)* uvádza prípady, ktoré môžeme pokladať za pokusy a snahy vytvoriť z tunajšieho prepoštstva samostatnú Spišskú diecézu. Ako prvý pokus môžeme uviesť prípad prepošta Jakuba (1284 – 1301), ktorého dokumenty spomínajú ako spišského biskupa.⁴

V niektorých dielach sa prepošt Jakub uvádza ako *episcopus Scepusiensis* a Kostol sv. Martina ako *ecclesia cathedralis*.⁵

Medzi novými diecézami, ktoré sa mali zriadiť, bola na prvom mieste Spišská diecéza, lebo, ako hovorí Pázmány, *tam už predtým biskup bol*. K nej má patriť okrem prepozitúry ešte Liptov a Orava.⁶

Keď nastúpila na uhorský trón Mária Terézia (1740 – 1780), záležitosť zriadenia nových biskupstiev už viac neodkladala. Po predbežnom rokovaní so Svätým stolcom, čoho výsledkom bola bula pápeža Pia VI. *Romanus pontifex*

³ HLEBA, E.: Spišská Kapitula. Prameň viery, literatúry a kultúry, Prešov 1993, s. 9.

⁴ ŠPIRKO, J.: *Mons Sancti Martini, zborník z príležitosti sedemdesiatky J.E. Msgr. Ján Vojtaššáka, biskupa spišského*, Spišská Kapitula 1947, s. 27.

⁵ TOMKO, J.: *Zriadenie Spišskej, Banskobystrickej a Rožňavskej diecézy a kráľovské patronátne právo v Uhorsku*. Spišská Kapitula : Kňazský seminár, 1995, s. 66.

⁶ ŠPIRKO, J.: *Mons Sancti Martini, zborník z príležitosti sedemdesiatky J.E. Msgr. Ján Vojtaššáka, biskupa spišského*, Spišská Kapitula 1947, s. 51.

zo dňa 13. marca 1775, Mária Terézia kráľovským dekrétom zo dňa 15. januára 1776 vyňala z Ostrihomskej arcidiecézy Spišské biskupstvo podľa plánov, ktoré vyhotovil svojho času kardinál Pázmány.⁷ Mária Terézia menovala za prvého spišského biskupa Karola Salbecka.

Od vzniku diecézy a jej obsadení prvým diecéznym biskupom začala sa formovať štruktúra celej diecézy. Okrem biskupského úradu bola postupne vytváraná organizácia archidiakonátov, dekanátov a farností.

Vznikli tri archidiakonáty: Katedrálny, Oravský a Lip-tovský.

Do katedrálneho archidiakonátu patrilo sedem dekanátov:

Spišské Podhradie, do ktorého patrili farnosti: Bija-covce, Brutovce, Chrasť nad Hornádom, Spišský Hrušov, Kluknava, Poľanovce, Slatviná, Spišské Podhradie, Spišské Vluchy, Veľbachy (dnes Bystrany), Vyšné Repaše, Vyšný Slavkov a Žehra.

Levoča – Abrahamovce, Čenčice, Harhov (dnes Spišský Hrhov), Harichovce, Hnilčík, Hnilec, Levoča, Spišská Nová Ves, Markušovce, Koterbachy (dnes Rudňany), Odorín, Smižany, Štvrtok (dnes Spišský Štvrtok) a Závada. (farár býval v Uloží).

⁷ ŠPIRKO, J.: *Mons Sancti Martini, zborník z príležitosti sedemdesiatky J.E. Msgr. Ján Vojtaššáka, biskupa spišského*, Spišská Kapitula 1947, s. 52.

Štiavnik – Dedinky, Hrabušice, Hranovnica, Kubachy (dnes Spišské Bystré), Leta-novce, Lučivná, Štiavnik, Švábovce, Teplica, Vyderník, Vikartovce.

Veľká – Batizovce, Huncovce, Matejovce, Milbach (dnes Mlynica), Poprad, Spišská Sobota, Veľký Slavkov, Žakovce.

Kežmarok – Bušovce, Holumnica, Kežmarok, Lendák, Ľubica, Majerka, Ruskinovce, Slovenská Ves, Spišská Belá, Tvarožná, Vrbov, Ždiar.

Stará Ves – Haligovce, Hanušovce, Lechnica, Lešnica (dnes Lesnica), Matiašovce, Reľov, Richvald (dnes Veľká Lesná), Stará Ves, Veľká Franková.

Ľubovňa – Gniazda (dnes Hniezdne), Hobgard (dnes Chmeľnica), Kolačkov, Lomnička, Mníšek nad Popradom, Nová Ľubovňa, Nižnie Ružbachy, Podolinec, Stará Ľubovňa, Toporec.

a samostatná farnosť Spišská Kapitula.⁸

Oravský archidiakonát tvorili tri dekanáty:

Námestovo – Bobrov, Erdutka (dnes Oravská Lesná), Hruštín, Krušetnica, Lokca, Mútne, Námestovo, Novot', Rabča, Rabčice, Veselé, Zákamenné, Zubrohlava.

Oravský Podzámok – Biely Potok, Čimhová, Dlhá nad Oravou, Habovka, Hladovka, Chlebnice, Krivá, Liesek, Nižná nad Oravou, Oravský Podzámok, Podbiel, Sedliacka Dubová, Trstená, Tvrdošín, Ústie (dnes patrí do farnosti Trstená).

⁸ KÖRPER, K.: *Biskupské ordinariáty a diecézy na Slovensku*. In *Katolícke Slovensko 833 – 1933*. Zost. Ján Pöstényi. Trnava : SSV 1933, s. 73 – 81.

Dolný Kubín – Bziny (dnes farnosť Kňažia), Dolný Kubín, Malatiná, Pucov, Valašská Dubová, Veličná, Zázrivá.

Liptovský archidiakonát tvorili tri dekanáty:

Liptov – Dovalov (dnes Dovalovo), Hyby (dnes Hybe), Liptovský Hrádok, Liptovský sv. Ján, Liptovský sv. Ondrej, Malužina, Štrba, Teplička.

Stredný Liptov – Bobrovec, Palúdzka, Huty, Kvačany, Liptovská sv. Alžbeta (zatopená priehradou Liptovská Mara), Liptovský sv. Kríž, Liptovská sv. Mara (zatopená priehradou Liptovská Mara), Liptovský sv. Mikuláš, Nemecká Ľupča (dnes Partizánska Ľupča), Liptovské Matiašovce, Okolično (dnes Okoličné), Prosiek, Trnovec, Veľké Borovô (dnes Veľké Borové).⁹

Dolný Liptov – Černová, Gombaš (dnes Hubová), Hrboltová, Komjatná, Likavka, Liptovský sv. Michal, Lisková, Lúčky, Ludrová, Lúžna (dnes Liptovská Lužná), Liptovská Osada, Revúca (dnes Liptovské Revúce), Ružomberok, Sliače (dnes Liptovské Sliače), Stankovany, Liptovská Teplá.¹⁰

Táto štruktúra diecézy bola potvrdená diecéznym biskupom Jánom Vojtaššákom na Prvej synode Spišskej diecézy 21. a 22. júla 1925 v Levoči. Diecézy, dekanáty a farnos-

⁹ KÖRPER, K.: *Biskupské ordinariáty a diecézy na Slovensku*. In Katolícke Slovensko 833 – 1933. Zost. Ján Pöstényi. Trnava : SSV 1933, s. 81 – 84.

¹⁰ KÖRPER, K.: *Biskupské ordinariáty a diecézy na Slovensku*. In Katolícke Slovensko 833 – 1933. Zost. Ján Pöstényi. Trnava : SSV 1933, s. 85 – 88.

ti zostali zachované až do roku 1953, keď došlo k prvým zmenám v súvislosti s vytvorením vojenského výcvikového priestoru Javorina. Zanikla farnosť Ruskinovce s filiálkou Dvorce, Belanské Kúpele atď. Ďalšie zmeny nastali na Liptove v súvislosti s výstavbou vodnej nádrže Liptovská Mara. Zanikli farnosti Liptovská sv. Alžbeta a Liptovská sv. Mara.

Najväčšie zmeny nastali v rokoch 1959 – 1962, kedy sa menilo územno-správne členenie bývalej ČSR. Pri tejto príležitosti mnohé okresy zanikli a vznikali nové územné sídla:

Spišská Nová Ves, Poprad, Stará Ľubovňa, Liptovský Mikuláš a Dolný Kubín. Centralizáciou územného členenia sledovala vtedajšia vládna moc ešte jeden cieľ: zredukovanie a oslabenie cirkevnej hierarchie.¹¹

Boli zrušené archidiakonáty a pôvodné dekanáty. V celej diecéze bolo vytvorených iba päť dekanátov podľa nových okresov: Spišská Nová Ves, Dolný Kubín, Liptovský Mikuláš, Poprad a Stará Ľubovňa.¹²

V sídlach okresov boli dosadení cirkevní tajomníci na kontrolu činnosti cirkví a náboženského života veriacich. Tento vzťah štátu a cirkví pretrvával až do roku 1989.¹³

¹¹ DLUGOŠ, F.: *Prenasledovanie veriacich Spišskej diecézy v rokoch 1948 – 1989*. Levoča : Polypress 2002, s. 67 – 70.

¹² SCHEMATIZMUS SLOVENSKÝCH KATOLÍCKYCH DIECÉZ. Trnava : SSV 1978, s. 367 – 394.

¹³ DLUGOŠ, F.: *Prenasledovanie veriacich Spišskej diecézy v rokoch 1948 – 1989*. Levoča : Polypress 2002, s. 67 – 70.

Zmeny v organizácii cirkevných štruktúr neprebiehali na Slovensku paralelne so zmenami politického systému a spoločenského života. Až 1. januára 1994 sa pôvodných dekanátov rozčlenilo na subdekanáty:

Dekanát Dolný Kubín bol rozdelený na tri subdekanáty: Dolný Kubín, Námestovo a Trstená.

Dekanát Liptovský Mikuláš bol rozdelený tiež na tri subdekanáty:

Liptovský Mikuláš, Partizánska Ľupča a Ružomberok.

Dekanát Poprad bol rozdelený na štyri subdekanáty: Kežmarok, Poprad, Spišská Stará Ves a Spišský Štiavnik.

Dekanát Spišská Nová Ves bol rozdelený na tri subdekanáty:

Levoča, Spišská Nová Ves a Spišské Podhradie.

Dekanát Stará Ľubovňa zostal celistvý.¹⁴

Toto delenie malo byť návratom k usporiadaniu cirkevných inštitúcií pred rokom 1950, ale prax ukázala, že to nebol najšťastnejší model. Subdekanáty boli povýšené na riadne dekanáty okrem Partizánskej Ľupče. Vzniklo trinásť dekanátov: Trstenský, Námestovský, Dolnokubínsky, Ružomberský, Liptovskomikulášsky, Popradský, Spišskoštiavnický, Kežmarský, Spišskonovoveský, Levočský, Spišskopodhradský, Staroľuboviansky a Spišskostaroveský, kto-

¹⁴ SCHEMATIZMUS SPIŠSKEJ DIECÉZY 1996. Spišské Podhradie : Biskupský úrad Spišská Kapitula-Spišské Podhradie – 1996, s. 23.

ré sú z pastoračných dôvodov zadelené do piatich celkov, na čele ktorých stojí dekan–moderátor.¹⁵

Stav a obsadenie dekanátov k 1. januáru 1994 bol nasledovný:

Oravské dekanáty: moderátor – Michal Tondra.

Trstenský (13 farností) – dekan Michal Tondra; *Námestovský* (20) – dekan Blažej Dibdiak a *Dolnokubínsky* (12) – dekan Ľubomír Pekarčík.

Liptovské dekanáty: moderátor – Alojz Kostelanský.

Ružomerský (19) – dekan Alojz Kostelanský a *Liptovsko-mikulášsky* (19) – dekan Vladislav Saniga.

Podtatranské dekanáty: moderátor – Anton Oparty.

Popradský (15) – dekan Anton Oparty; *Spišskoštiavnický* (10) – dekan Michal Mikula a *Kežmarský* (14) – Jakub Grich.

Dolnospišské dekanáty: moderátor – František Dluhoš.

Levočský (10) – dekan František Dluhoš; *Spišskonovoveský* (12) – dekan Anton Mišek a *Spišskopodhradský* (11) – dekan Pavol Lacko.

Hornospišské dekanáty: moderátor – Marián Panik.

Staroľuboviansky (14) – dekan Marián Panik a *Spišskostaroveský* (7) – dekan Ján Hudák.¹⁶

¹⁵ DLUGOŠ, F.: *Spišská diecéza – vznik a rozvoj* In Pohľady do minulosti. Zborník prednášok z histórie III zv. Zostavila Mária Novotná. Levoča: MTM, 2003, s. 72.

¹⁶ SCHEMATIZMUS SPIŠSKEJ DIECÉZY 2005. Spišské Podhradie : Biskupský úrad Spišská Kapitula-Spišské Podhradie 2005, s. 17 – 22.

Toto členenie partikulárnej Cirkvi Spišskej diecézy bolo potvrdené na Druhej synode Spišskej diecézy konanej v rokoch 2006 – 2011 a promulgované záverečným dekrétom diecézneho biskupa Mons. Františka Tondru 1. augusta 2011.

Súčasne s týmto potvrdením doterajšieho členenia dekanátov a farností bol vytvorený štrnásty – Zákamenský dekanát. Terajšie sídlo dekanátu je vo farnosti Babín. Vznikol rozčlenením dovtedajšieho Námesťovského dekanátu. V súčasnosti má Spišská diecéza 14 dekanátov a 177 farností s filiálkami.

Stav a obsadenie dekanátov k 1. januáru 1994 bol nasledovný:

Oravské dekanáty: moderátor – Ľubomír Pekarčík.

Trstenský (13 farností) – dekan Juraj Spuchľák; *Námesťovský* (10) – dekan Miloš Pekarčík, *Zákamenský* (10) – dekan Marián Pánik a *Dolnokubínsky* (12) – dekan Ľubomír Pekarčík.

Liptovské dekanáty: moderátor – Dušan Pardel.

Ružomerský (19) – dekan Dušan Pardel a *Liptovskomikulášsky* (19) – dekan Stanislav Culka.

Podtatranské dekanáty: moderátor – František Trstenský.

Popradský (15) – dekan Ondrej Borsík; *Spišskoštiavnický* (10) – dekan Jozef Siska a *Kežmarský* (14) – František Trstenský.

Dolnospišské dekanáty: moderátor – Peter Majcher.

Levočský (10) – dekan Peter Majcher; *Spišskonovoveský* (12) – dekan Slavomír Gallik a *Spišskopodhradský* (11) – dekan Ľubomír Vojtaššák.

Hornospišské dekanáty: moderátor – Pavol Garaj.

Staroľuboviansky (14) – dekan Pavol Lacko a *Spišskostaroveský* (7) – dekan Pavol Garaj.¹⁷

Zmena na biskupskom stolci Spišskej diecézy

Po dovŕšení 75. roku veku požiadal spišský diecézny biskup Mons. František Tondra podľa ustanovení Kódexu kánonického práva vtedajšieho Svätého Otca Benedikta XVI. o uvoľnenie z úradu spišského diecézneho biskupa. Dňa 4. augusta 2011 prijal pápež Benedikt XVI. jeho zrieknutie sa úradu spišského diecézneho biskupa a ustanovil ho za Apoštolského administrátora Spišskej diecézy. Od 10. septembra 2011 bol biskup František Tondra na dôchodku. Zomrel 3. mája 2012 v košickej nemocnici.¹⁸

Mons. Štefan Sečka, spišský diecézny biskup

Pápež Benedikt XVI. po abdikácii Františka Tondru vymenoval 4. augusta 2011 dovtedajšieho spišského pomoc-

¹⁷ SCHEMATIZMUS SPIŠSKEJ DIECÉZY 2017. Spišské Podhradie : Biskupský úrad Spišská Kapitula-Spišské Podhradie 2017, s. 17 – 22.

¹⁸ DLUGOŠ, F.: *Kňazi pôsobiaci v Levoči v 20. a 21. storočí*. Levoča : MTM, 2013, s. 240.

ného biskupa Mons. Štefana Sečku za diecézneho biskupa Spišskej diecézy.

Kánonicky prevzal úrad spišského diecézneho biskupa 10. septembra 2011.¹⁹

Po nástupe do úradu spišského diecézneho biskupa si ponechal vo funkcii generálneho vikára Mons. Andreja Imricha, spišského pomocného biskupa, až do jeho abdikácie

¹⁹ ACTA SCEPUSIENSIS 3/2011. Spišská Kapitula : Biskupský úrad.

15. októbra 2015. Popri ňom vymenoval za generálneho vikára Mons. Antona Tyrola. Dňa 15. mája 2014 prijal abdikáciu doterajšieho rektora Kňazského seminára biskupa Jána Vojtaššáka v Spišskej Kapitule a deň na to 16. mája 2014 vymenoval za nového rektora doterajšieho kancelára biskupského úradu Petra Majdu. Na miesto Petra Majdu za kancelára vymenoval Petra Majchera, doterajšieho vice-kancelára a na jeho miesto ustanovil Jozefa Anderáka, rodáka z Levoče.²⁰

Mons. Štefan Sečka od nástupu na spišský diecézny stolec sa snažil viesť diecézu v intenciách svojho predchodcu Mons. Františka Tondru. Pravidelne vizitoval farnosti Spišskej diecézy, vysluhoval sviatosti birmovania, dbal o rast nových kňazských povolaní. Často navštevoval kňazský seminár, v ktorom dlhé roky pôsobil ako vicerektor a pedagóg. Vo svojej službe nezabúdaj na svetové misie, kde uvoľnil viacerých kňazov, ktorí pôsobia na rozličných miestach Cirkvi vo svete. Mnohých mladých nadaných kňazov posielal na štúdiá do zahraničia, predovšetkým do Ríma a Benátok. V Benátkach ukončili štúdiá kánonického práva viacerí kňazi, ktorí teraz pracujú na Cirkevnom súde Spišskej diecézy. Jedného z nich, Mareka Tomagu, od januára 2018 menoval za súdneho vikára.

²⁰ DLUGOŠ, F.: *Historia Ecclesiae Christi. Od Benedikta XV. po Benedikta XVI. Cirkev na Slovensku 1970 – 2010*. Ružomberok : VERBUM, 2010, s. 234 – 236.

Ako diecéznemu biskupovi mu veľmi ležala na srdci beatifikácia Božieho sluhu biskupa Jána Vojtaššáka. Vymenoval Petra Jurčagu za nového postulátora v tejto kauze blahorečenia. Z jeho podnetu sa konali viaceré konferencie o Božom sluhovi, biskupovi Jánovi Vojtaššákovi doma i v zahraničí. Posledná konferencia s touto tematikou na domácej pôde sa konala 5. a 6. novembra 2017 v Spišskej Kapitule za účasti vzácného host'a J. Em. slovenského kardinála Jozefa Tomku, emeritného prefekta Kongregácie pre evanjelizáciu vo svete. Štefan Sečka sa zúčastnil dvoch vedeckých podujatí v Ríme a Benátkach spojených s prezentáciou filmového dokumentu o Jánovi Vojtaššákovi.

Mons. Štefanovi Sečkovi veľmi záležalo na cirkevných školách v jeho diecéze, preto v októbri 2017 vymenoval za biskupského vikára Viktora Pardela, ktorý mu bol nápomocný pri udržovaní a zveľaďovaní cirkevných škôl, ako aj katechézy na všetkých školách v diecéze.

Nezabúdala ani na Mariánsku horu v Levoči, najväčšie pútnické miesto na Slovensku a štvrté v Európe, ktoré pri slávnostných príležitostiach navštevoval a podporoval. Osobne pozýval slávnostných celebrantov a kazateľov na hlavnú púť, ktorých na toto milostivé miesto sprevádzal. Okrem hlavných pútí každoročne sa zúčastňoval štafetovej modlitby svätého ruženca za kňazov na slávnosť Božského Srdca Ježišovho, kde sa spolu s veriacimi modlil sv. ruženec a celebraval pontifikálnu bohoslužbu.

Dňa 9. augusta 2017 spolu s J. Em. kardinálom Stanislawom Dziwiszom, dlhoročným osobným tajomníkom

sv. Jána Pavla II. a emeritným arcibiskupom krakovským a rožňavským diecéznym biskupom J. E. Stanislavom Stolarikom posvätili v Sanktuáriu sv. Jána Pavla II. v Krakove mozaiku Panny Márie levočskej spolu s pápežom sv. Jánom Pavlom II.

V súvislosti s Levočou je potrebné spomenúť ešte osem dôležitých udalostí:

1. Dňa 16. júna 2015 požehnal komplexne zreštaurovaný hlavný oltár v Chráme sv. Jakuba za účasti nemeckých hostí, štedrých darcov na obnovu tohto oltára.
2. Zaslúžil sa o povýšenie Chrámu sv. Jakuba, najväčšieho skvostu na Slovensku, na baziliku minor, ktorú pápež František vyhlásil 28. septembra 2015. Dekrét o ustanovení baziliky minor zverejnil 29. novembra 2015.
3. Dňa 28. mája 2016 konsekroval Mons. Štefan Sečka Baziliku sv. Jakuba s novým kamenným obetným oltárom a upraveným sanktuáriom novo povýšenej baziliky.
4. Dňa 28. októbra 2017 posvätil na Mariánskej hore Ružencovú záhradu so sochou preblahoslavenej Panny Márie, ktorú na toto úctyhodné miesto venovali architekti Michal Benčat a Peter Mesároš, ako aj veriaci z farnosti Kozárovce v okrese Zlaté Moravce.
5. Diecézny biskup Mons. Štefan Sečka taktiež podporil svojím podpisom a dobroprajnosťou vytvorenie duchovného puta s najväčšou mariánskou Bazilikou Santa Maria Maggiore v Ríme s možnosťou získavania úplných odpustkov pre veriacich a pútnikov prichádzajúcich do Levoče.

6. V tomto kontexte sa žiada uviesť ešte jednu veľmi významnú udalosť pre celú diecézu: opätovné zasvätenie Spišskej diecézy a prítomných pútnikov Nepoškvrnenému Srdcu Panny Márie na hlavnej púti v Levoči 2. júla 2017.

Po modlitbe svätého ruženca Mons. Štefan Sečka zasvätil diecézu a prítomných pútnikov týmito slovami:

Nepoškvrnené Srdce Panny Márie! Ako duchovný pastier, ktorému Boh zveril starosť o duchovné stádo tejto diecézy, dnes na tomto pútnickom mieste ti ho zverujem a zasväčujem. Prijmi ho pod svoj materinský ochranný plášť.

Tvojemu Nepoškvrnenému materinskému Srdcu zasväčujem predovšetkým seba samého a diecézne kňazstvo, pracujúce spolu so mnou vo vinici Pánovej. Oroduj za nás u svojho Božského Syna a vypros nám uňho milosti a pomoc, aby sme povinnosti svojho kňazského stavu a povolania horlivo plnili a vo svätej službe tvojho Syna nachádzali vždy duševnú radosť.

Vypros nám silu viery, aby sme ju vedeli čím hlbšie zasievať do sŕdc svojich veriacich, a takto mohli rozohriať srdcia mnohých, aby neochladli v úcte a v láske k tebe.

Nepoškvrnené Srdce Panny Márie! Zasväčujem ti našich otcov a naše matky. Oroduj za nich, aby podľa príkladu nazaretskej Svätej rodiny plnili rodičovské úlohy a povinnosti. Vypros im u Boha milosť pokoja, svornosti a lásky, aby s citom blaženosti vedeli vždy znášať bremená životných ťažkostí. V ich deťoch im vypros verné, milujúce a poslušné

potomstvo. Vypros im múdrosť a rodičovskú lásku, aby svoje deti vychovávali k časnej i večnej blaženosti.

Nepoškvrnené Srdce Panny Márie! Zasväcujem ti ovocie života našich pozemských rodičov: synov a dcéry, našu mládež. Oroduj za ňu u Boha, aby jej dal potrebnú milosť a silu čtiť, milovať a poslúchať svojich rodičov. Našej mládeži vypros anjelskú čistotu, aby zachovávala svoju krstnú nevinnosť, najdrahší poklad.

Našej mládeži vypros milosť povolania na kňazský a rehoľný stav. Pánova vinica potrebuje a hľadá nových robotníkov. Málo ich je, hoci práca vo vinici Pánovej je veľká a namáhavá. Kristovo kráľovstvo na zemi sme povinní stále budovať a rozširovať. Pros Boha, nech v našich katolíckych rodičoch vzbudí povedomie, že darovať dieťa službe Pánovej je pre nich nielen veľké vyznačenie, ale aj veľká zásluha u samého Boha.

Nepoškvrnené Srdce Panny Márie! Do tvojej materinskej lásky odporúčam nielen svojich diecézanov, ale aj všetkých veriacich prítomných na tejto púti. Za všetkých oroduj a vypros im milosť, aby poznali pravú vieru a pravú cestu, vedúcu do blaženej večnosti. Amen.

Tento akt vykonal v deň 70. výročia zasvätenia Spišskej diecézy Božím sluhom, spišských diecéznym biskupom Jánom Vojtaššákom 2. júla 1947.

7. Na sviatok sv. apoštolov Petra a Pavla 29. júna 2019 požehnal monumentálne dielo – Štrnásť zastavení krížovej cesty vedúcej okolo Baziliky Navštívenia Panny Márie na Mariánskej hore.

8. Osobnou účasťou podporil sumit rektorov a predstaviteľov Združenia európskych mariánskych pútnických centier, ktoré sa uskutočnilo v dňoch 17. až 20. septembra 2019 v Levoči. Vzácných hostí prijal vo svojej rezidencii, sprevádzal ich po biskupskej kúrii, Katedrále sv. Martina a zotrval s nimi v mimoriadne srdečnom rozhovore.

Spišský diecézny biskup Mons. Štefan Sečka sa pravidelne zúčastňoval na kňazských rekolekciách, vydával *Acta Scepusiensis* – obežníky Spišskej diecézy, v ktorých podával návrhy a pokyny kňazom diecézy.

Okrem *Acta Scepusiensis* pravidelne posielal biskupské listy k liturgickým slávnostiam a jubilejným rokom.

Veľmi sa angažoval slovom i písmom v rokoch 2016 – 2017, kedy Spišská diecéza oslavovala 1700. výročie narodenia sv. Martina z Tours, patróna spišskej katedrály a diecézy.²¹

Veľmi ťažko v srdci niesol celú epidémiu pandémie súvisiacu so šírením vírusu Covid 19 na celom svete aj na Spiši od marca 2020. Mimoriadna situácia si vyžiadala krutú daň najprv v zrušení zvyčajného slávania veľkonočných sviatkov a obzvlášť bolestné bolo zrušenie levočskej púte 2020.

Štefan Sečka v roku 2019 požiadal Svätého Otca Františka o pridelenie pomocného biskupa pre Spišskú diecézu. Dôvodil svojím komplikujúcim sa zdravím a pribúdajúcimi chorobami, ktorým sa už dva roky usiloval chlapsky vzdorovať. Pápež jeho žiadosti vyhovel a 25. marca 2020

²¹ FARSKÉ LISTY, VIANOCE 2017. Levoča : Rímskokatolícky farský úrad.

na slávnosť Zvestovania Pána vymenoval Mons. Jána Kuboša, doterajšieho dekana a farára v Kežmarku za pomocného biskupa. Hlavným svätiteľom Jána Kuboša bol Štefan Sečka. Po vysviacke pomocného biskupa urobil ďalšie personálne zmeny vo svojom úrade. Doterajšieho generálneho vikára Mons. Antona Tyrola ustanovil za farára v Zuberici na Orave, kancelára ICLic. Petra Majchera za dekana, farára a rektora dvoch bazilik v Levoči a vicekancelára Jozefa Anderáka za farára v Spišskej Teplici. Za nového generálneho vikára ustanovil Mons. Jána Kuboša, pomocného spišského biskupa, za kancelára ICLic. Tomáša Pavlikovského a vicekancelára Martina Zummera.²²

Odchod do domu nebeského Otca

Ku koncu októbra sa zdravotný stav spišského diecézneho biskupa značne zhoršil. V posledný októbrový víkend Štefana Sečku hospitalizovali na internom oddelení levočskej nemocnice. Nemocničná izba na jednotke intenzívnej starostlivosti bola v stredu 28. októbra na sviatok sv. apoštolov Šimona a Júdu o tretej nadržanom mieste posledného vydýchnutia spišského biskupa. Stalo sa tak v jeho 68. roku života, v 45. roku kňazstva a v 19. roku biskupskej služby.

²² DLUGOŠ, F.: *Mons. Štefan Sečka - biskup, katecheta i pedagog*. In *Pedagogika katolícka*. (Red. Jan Zimny) Nr. 27 (2/2020), lipiec – grudzień, CZASOPISMO WYDZAŁU ZARZĄDZANIA SPORTEM I TURYSTIKĄ W KATOWICACH, s. 219 – 229.

Svoju pozemskú púť dokončil v súzvuku so svojim biskupským heslom: „*Crux Christi perficiat nos – Kristov kríž nech nás zdokonalí.*”

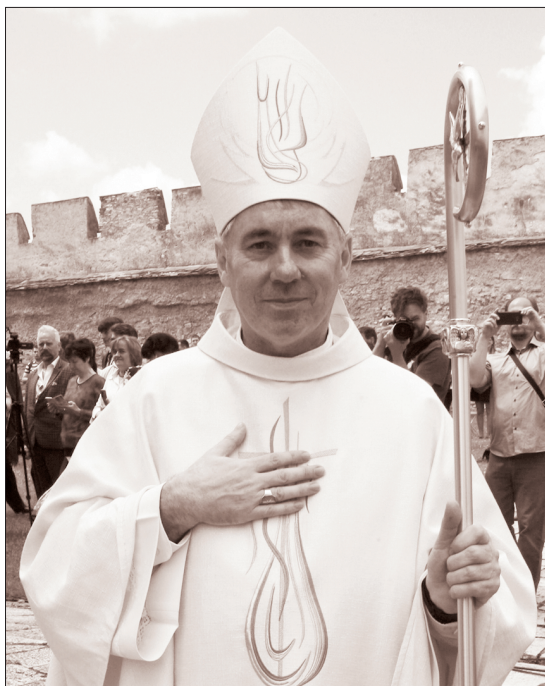
Príčinou smrti boli dlhodobé problémy súvisiace s chronickým ochorením srdca, vysokým tlakom a cukrovkou. Okamžite po úmrtí najmä bulvárne médiá špekulovali o úmrtí biskupa v súvislosti s vírusom Covid 19, čo sa však ukázalo ako totálny blud.²³

Mons. Ján Kuboš, diecézny administrátor Spišskej diecézy

Zbor konzultorov Spišskej diecézy sa zišiel v sídle diecézy 29. októbra 2020, aby po úmrtí diecézneho biskupa zvolil administrátora diecézy. V tajnom hlasovaní bol vybratý za administrátora dovtedajší spišský pomocný biskup Ján Kuboš, ktorý na základe voľby prijal správu diecézy ako dočasný administrátor. Hoci uplynuli už dva roky od úmrtia diecézneho biskupa, Spišská diecéza ešte nie je obsadená pastierom – diecéznym biskupom – potvrdeným Svätým stolcom.

Prvé obdobie meškania s intronizovaním Mons. Jána Kuboša na spišského diecézneho biskupa jednoznačne súvisí s vrcholiacou pandémiou vírusu Covid 19 – november 2020

²³ Mons. ŠTEFAN SEČKA spišský diecézny biskup (1953 – 2020). In KAPITULA Časopis Spišského biskupstva 4/2020, roč. IX. s. 3 – 12.

– apríl 2021. Potom, v lete a začiatkom jesene minulého roka, sa situácia síce mierne upokojila, no jeseň a zima 2021 sa opäť niesli v znamení druhej, hoci už nie takej dramatickej pandemickej vlny. Medzinárodné diplomatické kontakty, práca ambasad boli logicky limitované. Pokiaľ ide o vzťahy Slovenska a Vatikánu, určite neboli prerušené či nebudaj paralyzované. Slovenský veľvyslanec pri Svätej stolici a Zvrchovanom ráde Maltézskeho rádu Marek Lisánsky 25. marca 2021 prevzal v Apoštolskom paláci vo Vatikáne vysoké pápežské vyznamenanie – Veľký kríž Radu Pia IX.

(*Cavaliere di Gran Croce dell'Ordine Piano*), ktoré mu udelil Svätý otec.²⁴ Napriek tomuto diplomatickému aktu na pôde Vatikánskeho štátu bolo v marci 2021 ešte stále komplikované vyslať z pápežskej kúrie legátov do iných krajín.

Spomenuté relatívne pandemické upokojenie v jeseni 2021 využil Svätý Otec na absolvovanie oficiálnej apoštolskej cesty k nám. Veriaci aj nezanedbateľná časť kléru predpokladali, že súčasťou návštevy pápežskej bude potvrdenie administrátora Spišskej diecézy, no nestalo sa tak. Je dosť možné, že jedným z dôvodov bola aj zmena nuncia Vatikánu v Slovenskej republike.

Reprezentant pápeža Františka a Svätej stolice na Slovensku, apoštolský nuncius Giacomo Guido Ottonello, skončil po vyše štyroch rokoch svoju diplomatickú činnosť. Keďže v auguste 2021 dosiahol kanonický vek 75 rokov, rímsky biskup prijal k poslednému októbrovému dňu toho istého roka jeho zrieknutie sa úradu.²⁵

Začiatkom roku 2022 sa značne skomplikovala medzinárodná situácia, konkrétne vzťahy Ruskej federácie a Ukrajiny. Osemročné vystupňované napätie vyústilo do vojenskej agresie ruských ozbrojených síl na Ukrajine. Vatikán sa ocitol v zložitej situácii, lebo svet túžobne očakával stanovisko Svätého Otca k nebezpečne eskalujúcej vojne v Európe.

²⁴ Dostupné na <https://www.vaticannews.va/sk/vatikan/news/2021-03>. Vyhľadanie 3. novembra 2022.

²⁵ Dostupné na <https://lumen.sk/aktualita/vatikansky-tyzdennik-na-slovensku>. Vyhľadanie 5. novembra 2022.

Slovensko a Spišská diecéza zrejme ostali trochu bokom diania v pápežskej kúrii. Jeden nuncius doslúžil, na nového sa čakalo... Napokon pápež František vymenoval 2. júla 2022 Mons. Nicolu Girasoliho za nového veľvyslanca Vatikánu v Slovenskej republike. Nastupujúci diplomatický predstaviteľ Svätej stolice a doyen diplomatického zboru na Slovensku potrebuje čas, aby sa na novom pôsobisku zorientoval.

Záver

Dekanáty a farnosti Spišskej diecézy prešli od čias ustanovenia Spišského biskupstva zložitým dejinným vývojom. Napriek mnohým peripetiám i dramatickým udalostiam však splnili a podnes spĺňajú svoje hlavné poslanie: koordinujú pastoračný a duchovný život veriacich, udržiavajú ekonomicko-hospodársku základňu a podieľajú sa na spoločensko-kultúrnom dianí v duchu kresťanských tradícií.

Nikdy sa nenašla a nenájde sa absolútne ideálna organizačná štruktúra dekanátov či farností. Každý model má svoje plusy aj mínusy, je vystavený pochopiteľným ľudským subjektívnym pochybeniam a najmä celkovým vplyvom doby. Tá súčasná sa vyznačuje nebývalou agresivitou voči Katolíckej cirkvi počínajúc celosvetovými ideologickými turbulenciami a končiac napätím v najmenšej farnosti.

Ale obdobie pandémie v uplynulých dvoch rokoch, ktoré bolo jednou z historicky najťažších skúšok pevnosti viery aj svornosti, zvládlo Spišské biskupstvo so svojimi dekanátmi a farnosťami naozaj s najvyššou čťou.

Použitá literatúra:

- ACTA SCEPUSIENSIS 3/2011. Spišská Kapitula : Biskupský úrad.
- FARSKÉ LISTY, VIANOCE 2017. Levoča : Rímskokatolícky farský úrad.
- SCHEMATIZMUS SLOVENSKÝCH KATOLÍCKYCH DIECÉZ. Trnava : SSV 1978.
- SCHEMATIZMUS SPIŠSKEJ DIECÉZY 1996. Spišské Podhradie : Biskupský úrad Spišská Kapitula-Spišské Podhradie – 1996.
- SCHEMATIZMUS SPIŠSKEJ DIECÉZY 2005. Spišské Podhradie : Biskupský úrad Spišská Kapitula-Spišské Podhradie 2005.
- SCHEMATIZMUS SPIŠSKEJ DIECÉZY 2017. Spišské Podhradie : Biskupský úrad Spišská Kapitula-Spišské Podhradie 2017.
- DLUGOŠ, F.: *Historia Ecclesiae Christi. Od Benedikta XV. po Benedikta XVI. Cirkev na Slovensku 1970 – 2010*. Ružomberok : VERBUM, 2010.
- DLUGOŠ, F.: *Kňazi pôsobiaci v Levoči v 20. a 21. storočí*. Levoča : MTM, 2013.
- DLUGOŠ, F.: *Mons. Štefan Sečka - biskup, katecheta i pedagóg*. In *Pedagogika katolícka*. (Red. Jan Zimný) Nr. 27 (2/2020), lipiec – grudzień, CZASOPISMO WYDZAŁU ZARZĄDZANIA SPORTEM I TURYSTIKĄ W KATOWICACH, s. 219 – 229.
- DLUGOŠ, F.: Mons. ŠTEFAN SEČKA spišský diecézny biskup (1953 – 2020). In KAPITULA Časopis Spišského biskupstva 4/2020, roč. IX. s. 3 – 12.

- DLUGOŠ, F.: *Prenasledovanie veriacich Spišskej diecézy v rokoch 1948 – 1989*. Levoča : Polypress 2002.
- DLUGOŠ, F.: *Spišská diecéza – vznik a rozvoj* In Pohľady do minulosti. Zborník prednášok z histórie III zv. Zostavila Mária Novotná. Levoča: MTM, 2003, s. 72.
- HLEBA, E.: *Spišská Kapitula. Prameň viery, literatúry a kultúry*, Prešov 1993.
- KÖRPER, K.: *Biskupské ordinariáty a diecézy na Slovensku*. In Katolícke Slovensko 833 – 1933. Zost. Ján Pöstényi. Trnava : SSV 1933, s. 73 – 81.
- ŠPIRKO, J.: *Mons Sancti Martini, zborník z príležitosti sedemdesiatky J.E. Msgr. Ján Vojtaššáka, biskupa spišského*, Spišská Kapitula 1947.
- TOMKO, J.: *Zriadenie Spišskej, Banskobystrickej a Rožňavskej diecézy a kráľovské patronátne právo v Uhorsku*. Spišská Kapitula : Kňazský seminár, 1995.
- VENCKO, J.: *Dejiny Štiavnického opátstva na Spiši*, Ružomberok 1927.
- Dostupné na <https://www.vaticannews.va/sk/vatikan/news/2021-03>. Vyhľadane 3. novembra 2022.
- Dostupné na <https://lumen.sk/aktualita/vatikansky-tyzdenik-na-slovensku> . Vyhľadane 5. novembra 2022.

POKUS O SYNODALITU CEZ DESAŤROČIE MRAVNEJ A DUCHOVNEJ OBNOVY NÁRODA 1988 – 1998

PaedDr. Katarína Russinová. PhD.

odborný asistent na Katolíckej univerzite v Ružomberku

ABSTRAKT

Príspevok chce v úvode objasniť pojem synodalita s cieľom hlbšie pochopiť teologický význam tejto úlohy, ktorú od nás Boh žiada. Cieľom príspevku je, na podklade aktuálneho učenia Cirkvi o synodalite, priblížiť pokus o synodalitu Cirkvi v Československu, ktorý mal názov Desaťročie mravnej a duchovnej obrody národa. Príspevok podáva stručnú analýzu tejto málo známej udalosti. Predstavuje jej hlavných aktérov a zhrnutie jej výsledkov pre spoločné kráčanie Cirkvi v ešte totalitnom ovzduší 80. rokov. Zároveň sa pokúša o porovnanie tejto udalosti s aktuálnym priebehom Synody a synodalite.

Kľúčové slová:

Synodalita, Synoda, Desaťročie duchovnej obnovy, Československo, Dejiny Cirkvi

ABSTRACT

The paper wants to begin by clarifying the concept of synodality in order to understand more deeply the theological significance of this task that God asks of us. The aim of the paper is, on the basis of the Church's current teaching on synodality, to present the attempt at synodality of the Church in Czechoslovakia, which was entitled Decade of Moral and Spiritual Renewal of the Nation. The paper gives a brief analysis of this little-known event. It presents its main actors and a summary of its results for the common walk of the Church in the still totalitarian atmosphere of the 1980s. It also attempts to compare this event with the current course of the Synod and the Synodality.

Keywords:

Synodality, Synod, Decade of Spiritual Renewal, Czechoslovakia, Church history

Úvod

Synodálny proces s témou „za synodálnu Cirkev: spoločenstvo, spoluúčasť a misia“ prebieha od októbra 2021. Začiatkom októbra 2022 predstavili vo Vatikáne aktuálny stav synodálneho procesu prebiehajúceho v celej Katolíckej cirkvi, ktorý sa dostáva z prvej do druhej etapy. Z tejto druhej tzv. kontinentálnej fázy vzíde materiál pre samotné

slávenie synody ako zhromaždenia biskupov v Ríme. Cieľom prvej fázy bola konzultácia Božieho ľudu. Doterajšou snahou všetkých zainteresovaných bolo ukázať, že cesta Cirkvi vychádza a čerpá silu z počúvania.¹

Arcibiskup Zvolenský ponúkol v jednom rozhovore o synode zaujímavú myšlienku: Cirkev na Slovensku pri-náša svoje vlastné historické skúsenosti: Počas komunizmu Cirkev prežívala v malých skupinách, nie vo formálnych štruktúrach. V tom čase boli veľké podujatia zakázané, takže Cirkev musela naďalej žiť v malom. Veľa sa modlili a hovorili o viere.² Jednou z pastoračných iniciatív, ktoré sa podarilo v komunistickom Československu rozbehnúť, bolo Desaťročie mravnej a duchovnej obnovy národa, v Česku známe pod pojmom *Desetiletí duchovní obnovy*. Cirkev „ml-čiaca“ cez tento program prehovorila a zároveň ním začala hľadať odpoveď na otázku: ako ďalej uvažovať o budúcnosti Cirkvi vo svete. Iniciátori tejto udalosti po viac ako 30 rokov priznávajú, že sme ako kresťania opäť v podobnej situácii, v akej bola Cirkev v Československu na konci 80. rokov. Okolo nás prebiehajú veľmi dynamické procesy, ktoré sa, na rozdiel od obdobia konca neslobody, nezdajú byť plné nádeje a očakávaní. O to väčšou výzvou je pre nás uvažova-

¹ Porov. TLAČOVÁ KANCELÁRIA KONFERENCIE BISKUPOV SLO-VENSKA: *Vo Vatikáne predstavili prechod synody z diécéznej do kontinen-tálnej fázy*. [online] [Cit. 25.10.2022] Dostupné: <https://www.tkkbs.sk/view.php?cislocclanku=20220830016> >

² Porov. TLAČOVÁ KANCELÁRIA KONFERENCIE BISKUPOV SLO-VENSKA: *Za komunizmu sme sa naučili synodalite, vraví arcibiskup Zvo-lenský*. [online] [Cit. 25.10.2022] Dostupné: <https://www.tkkbs.sk/view.php?cislocclanku=20220930012> >

nie, ako by mala na túto situáciu reagovať Cirkev.³ Odpoveď môžeme nájsť v pozvaní k synodalite, tak ako sa ju snaží predstaviť Cirkev vo svojom učení.

Synodalita v poslaní Cirkvi

„*Cesta synodality je cestou, ktorú Boh očakáva od Cirkvi tretieho tisícročia.*“⁴ Slovo „synoda“ je v tradícii Cirkvi veľmi staré a vážené slovo. Odkazuje na cestu, po ktorej spoločne kráča Boží ľud. Označuje tiež zhromaždenie v spoločenstve Ježišových učeníkov a v niektorých prípadoch je synonymom cirkevnej komunity. V teológii sa v posledných desaťročiach vyprofilovalo používanie novotvaru „synodalita“, ktorý pochádza práve od slova „synoda“. Novosť pojmu synodalita svedčí o tom, že v Katolíckej cirkvi dozrieva niečo nové. V ekleziologickom kontexte označuje synodalita spoločné putovanie Božieho ľudu, ktorým sa konkrétne prejavuje a uskutočňuje charakter spoločenstva veriacich, keď sa všetci stretávajú na zhromaždeniach a aktívne sa podieľajú na evanjelizačnom poslaní Cirkvi.⁵

³ Porov. ČESKÁ KŘEŠŤANSKÁ AKADEMIE: 30. výročí Desetiletí duchovní obnovy s T. Halikem, M. Vaňáčem a J. Šebkem. [online] [Cit. 25.10.2022] Dostupné: <https://www.youtube.com/watch?v=MDIKV2OIKTw>>

⁴ FRANTIŠEK: *Příhovor při příležitosti slavení 50. výročí založení Biskupské synody*, 17. októbra 2015: In AAS 107 (2015/11), s. 1139 [online] [Cit. 25.10.2022] Dostupné: <https://www.vatican.va/archive/aas/documents/2015/acta-novembre2015.pdf>>

⁵ Porov. MEDZINÁRODNÁ TEOLOGICKÁ KOMISIA. 2018. *Synodalita v živote a v misii Cirkvi*. s.2- 5. [online] [cit.3.5.2022] Dostupné: <https://www.kbs.sk/pdf/VAT/VATSynodalita2021.pdf>>

Synodalita predstavuje jadro ekumenických snáh kresťanov. Znamená pozvanie spoločne kráčať k plnému spoločenstvu, aby bolo jedno stádo (Jn10,16). Boží plán spásy nás vo svojom jadre povoláva k jednote celého ľudstva s Bohom a v Bohu, napriek strastiplnej ceste dejinami. Hlavnou postavou, ktorá udáva kráčajúcemu spoločenstvu smer, je Duch Svätý.

Vo svojej službe Cirkvi je každý z nás pozvaní počúvať jeho hlas a iba tak rozpoznať, akou cestou máme napredovať. Všetci sme spoluzodpovední za synodalitu a všetci sme k nej pozvaní. V Kristovi prostredníctvom Ducha Svätého máme podiel na živote spoločenstva Najsvätejšej Trojice, ktorého cieľom je objasniť celé ľudstvo (LG4). Toto spoločenstvo je pre nás darom a zároveň záväzkom. Z tohto spoločenstva čerpá a v ňom mám cieľ synodalita, teda spoločné krácanie, život v spoločenstve. Zdroj jej sily je v Eucharistii, v liturgickom slávení, kde sa ukazuje naša dôstojnosť vykúpených Božích detí. Synodálna cesta je cestou putujúcich Božích detí. Viera, nádej a láska formujú toto putovanie, ktoré sa nemôže zastaviť pri väčších či menších prekážkach, ale pokračuje až do konca čias.⁶ Všetky tieto myšlienky a impulzy pre pastoračiu možno identifikovať aj v programe Desaťročia duchovnej obnovy, ktorý je predstavený v nasledujúcich riadkoch. Napriek tomu, že sa nikde v jeho obsahu slovo synodalita nenachádza, ciele, ktoré chcel program dosiahnuť a princípy, na ktorých bol postavený, mu skvelo zodpovedali.

⁶ Porov. MEDZINÁRODNÁ TEOLOGICKÁ KOMISIA. 2018. *Synodalita v živote a v misii Cirkvi*. s.7- 25. [online] [cit.3.5.2022] Dostupné: <https://www.kbs.sk/pdf/VAT/VATSynodalita2021.pdf>

Desaťročie duchovnej obnovy 1988 - 1998

Po Národnej púti na Velehrad ⁷ v lete roku 1985 sa druhou veľkou udalosťou v období slabnutia komunistickej moci stalo vyhlásenie *Desaťročia mravnej a duchovnej obrody národa* v roku 1987. Desaťročie nepredstavovalo len program namierený do blízkej budúcnosti, ale predstavovalo zviditeľnenie pokoncilovej sejby, ktorá v Cirkvi nepozorovane

⁷ Národná púť na Velehrad - Vedúci predstavitelia tzv. podzemnej cirkvi sa približne od roku 1980 rozhodli podporovať účasť na púťach, pretože tam existoval legálny priestor na stretávanie sa ľudí z malých spoločností. Prelom v dejinách náboženského života v ČSSR predstavuje národná púť na Velehrad. Pútnické miesto na východe Moravy s bazilikou minor predstavovalo po celé desaťročia duchovné centrum cyrilo-metodských osláv v ČSSR. V roku 1985 išlo o pripomienku 1100. výročia smrti sv. Metoda. Najvyššie stranícke orgány sa púti snažili dať mierový podtón a vyzdvihnúť viac kultúrny aspekt misie sv. Cyrila a Metoda, než ten misijný-kresťanský. Štátne orgány nechceli pripustiť, aby sa púť v roku 1985 stala duchovnou akciou väčšieho formátu. Nakoniec prišlo na púť 7. júla 1985 podľa odhadov asi 200 tisíc veriacich, zväčša zo Slovenska. Zo štátnych predstaviteľov prišli okrem význačných okresných funkcionárov, obaja ministri kultúry, ktorí mali svojou prítomnosťou oslabiť náboženskú dikciu osláv. Ich politické prejavy na mieste vyprovokovali dav k prejavom nespokojnosti piskotom a skandovaním hesiel na podporu Cirkvi. Národná púť na Velehrad 7. júla 1985 s masovou účasťou veriacich sa stala otvoreným prejavom nesúhlasu s oficiálnou cirkevnou politikou KSČ a vyvrátila ilúzie o úspešnom ovládnutí Katolíckej cirkvi. Púť priniesla prekvapenie i samotnej Cirkvi, ktorá si akoby až od tohto momentu uvedomila svoju silu. Súčasníci velehradskej púte charakterizujú jej dôsledok ako psychologický obrat vo vnútornom živote Cirkvi, ktorý priniesol mnohým odvahu „byť Cirkvou“. Porov. LETZ, R.: *Prenasledovanie kresťanov na Slovensku v rokoch 1948-1989*. In MIKLOŠKO, F. – SMOLÍKOVÁ, G. (edit) 2001. *Zločiny komunizmu na Slovensku 1948:1989*. Prešov: VMV. 2001, s.325. RUSSINOVÁ, K.: *Od Dubčeka po pád komunizmu. Cirkev v čase normalizácie*. [Rigorózna práca] Ružomberok: Pedagogická fakulta Katolíckej univerzity. 2020, s.123-128.

rástla už niekoľko rokov. Aj keď program Desaťročia explicitne nenadväzoval na program Diela koncilovej obnovy⁸ v Československu, znamenal po takmer dvadsiatich rokoch iniciatívu, zameranú veľmi podobným smerom. Jeho cieľ – mravná a duchovná obnova Cirkvi, chcel podnietiť obnovu spoločnosti tak, ako o tom hovorí koncilová konštitúcia *Gaudium et Spes*. V spoločnosti vyvolával túžbu po náboženskej slobode, viedol k ekumenizmu a prinášal nové for-

⁸ Dielo koncilovej obnovy - hnutie katolíckeho duchovenstva, ktoré vzniklo na jar 1968 ako súčasť demokratizácie spoločnosti po januári 1968 namiesto prorožimného Mierového hnutia katolíckeho duchovenstva (MHKD) s cieľom aktivizovať náboženský život na podnetoch Druhého vatikánskeho koncilu. Na zakladajúcom sneme na Velehrade v máji 1968 Velehrade bolo ustanovené DKO ako celoštátna náboženská organizácia katolíckych laikov a duchovných. Na troskách zdiskreditovaného MHKD pohotovo vyrástol Akčný výbor katolíckych duchovných na čele s pražským arcibiskupom Františkom Tomáškom. Výbor pohotovo predložil svoj tzv. Akčný program. Jeho cieľom bolo podporovať biskupov v ich úlohách, slúžiť potrebám veriacich i spoločným potrebná celej našej spoločnosti. V auguste 1968 vojská Varšavského paktu svojím vstupom na územie Č-SSR zakončili „demokratizačný proces“ a zahájili obdobie „normalizácie“. V novembri 1968 ÚV KSČ definitívne rozhodol neschváliť stanovky DKO, pretože bola organizáciou založenou na zásade hierarchickej výstavby Katolíckej cirkvi, čo údajne odporovalo demokratickému centralizmu ČSSR. DKO bolo označené za organizáciu, ktorú chceli nepriateľské sily využiť k útoku na socializmus. Mnoho z toho, čo sa začalo v Cirkvi uskutočňovať v roku 1968, pokračovalo tajne v tzv. podzemnej cirkvi. Namiesto DKO začali vznikať rôzne nelegálne aktivity ako vydávanie samizdatov, bytové semináre, prednášky a sv. omše, zakladanie tajných kláštorov či kláštorných komunít a pod. Porov. CUHRA, J. 2001. *Československo - vatikánska jednáni 1968 až 1989*. Praha : Ústav pro soudobé dějiny, s. 39-40. RUSSINOVÁ, K. 2016. *Účasť biskupov Čiech a Slovenska na Druhom vatikánskom koncile a ich osobný prínos pre obnovu liturgie a katechézy*. [Dizertačná práca] Ružomberok: Pedagogická fakulta Katolíckej univerzity. s.144-162.

my pastorácie, založené na spoločnom kráčaní a spoločnom dialógu. Skupina pražských katolíckych aktivistov začala po velehradskej púti pripravovať program širokej mravnej a duchovnej obnovy ako prípravu na 1000. výročie mučeníckej smrti sv. Vojtecha, misionára a patróna Čiech a Poľska. Teda svätca významného pre celý región stredovýchodnej Európy. V dobe, kedy začínal program tzv. perestrojky, od ktorého sa očakávali výrazné celospoločenské zmeny, chceli iniciátori projektu Desaťročia zdôrazniť, že uzdravenie spoločnosti nemožno očakávať len od zmien politických a ekonomických štruktúr ale od zmeny mentality a hodnotovej orientácie vo vnútri spoločnosti. Boli to predovšetkým dve osobnosti, ktoré stáli za myšlienkou Desaťročia obnovy: Tomáš Halík a Petr Piťha. Konkrétnejšiu podobu získaval tento program mravnej a duchovnej obnovy v diskusiách medzi katolíckymi laikmi a klerikmi, zapojenými do života skrytej tzv. podzemnej Cirkvi. V priebehu 80. rokov vznikli rôzne grémiá, ktoré boli v kontakte s kardinálom F. Tomáškom. Prvé takéto grémium tvorili kňazi ako O. Mádr, J. Zvěřina, T. Halík, A. Opatrný a ďalší. V druhom grémiu mali zastúpenie hlavne aktívni laici a tretiu skupinu tvorili rehoľníci, medzi nimi napr. neskorší kardinál D. Duka, OP.⁹

V spoločnom pastierskom liste z novembra 1987 katolícki ordinári Čiech a Moravy oficiálne vyhlásili program Desaťročia obnovy a vyzvali veriacich k zapojeniu sa doň. Kardinál F. Tomášek, ktorý pristupoval k programu spočiatku

⁹ Porov. HOLEČKOVÁ, M. E. 2009. *Cesty českého katolíckého samizdatu 80. let*. Praha: Vyšehrad, s.46.

váhavo, neskôr získal k nemu a k ľuďom,¹⁰ ktorí za programom stáli dôveru a rozhodne sa zaň postavil. Vymenoval výbor na prípravu Desaťročia, v ktorom boli zástupcovia všetkých českých a moravských diecéz. Pred štátnou mocou bol tento výbor ilegálny, napriek tomu dochádzal na jeho stretnutia aj biskup K. Otčenášek a predsedom výboru sa stal pražský svätiaci biskup A. Liška. Obsahom programu Desaťročia boli témy duchovnej a mravnej obnovy, stanovené ku každému roku Desaťročia a k nim priradení patrón (viď Tabuľka č.1). Základná myšlienka smerovala k ceste uzdravenia, zmierenia, pokánia a obrátenia českého národa a k hľadaniu hodnôt a mravnej sily pre život v pravde.¹¹ K naplneniu tejto myšlienky sa malo dôjsť návratom a vernosťou ku koreňom duchovných dejín. Preto bol každý rok zasvätený jednému českému svätcovi, a zároveň venovaný určitej spoločenskej skupine. Súčasne sa v téme každého roka

¹⁰ Do skupiny autorov program *Desaťročia mravnej a duchovnej obnovy* patrili: T. Halík, P. Piřha, V. Malý, V. Benda, M. Holeček, D. Duka, T. Klepek, M. Vlk, J. Graubner, A. Pintř, F. Lobkowicz, F. Radkovský, V. Vařko, A. Opatrný a i. Porov: JANDOUREK, J. 2001. *Tomáš Halík. Ptal jsem se cest*. Praha: Portál, s.136.

¹¹ V roku 1990 sa katolícky kňaz R. Sarka, v súčasnosti docent praktickej teológie na PF KU, rozprával s kontroverzným kňazom vdp. Antonínom Dohnálom, ktorý tvrdil, že ideu Desaťročia obnovy Čiech navrhol kardinálovi Tomáškovi on sám. Je to pravdepodobné podľa pôvodných tém, ktoré mali byť v Desaťročí preberané: pokánie, zmierenie a pod. Dohnál lakonicky konštatoval, že túto jeho ideu neskôr prebrali liberálni kňazi, ktoré jej dali úplne iný obsah. Neskôr Dohnal vstúpil do rehole baziliánov a nechal sa neplatne a nedovoľene vysvätiť za biskupa. O činnosti A. Dohnála porov. SARKA, R. 2016. *Stret spiritualít. II: Reformné projekty katolíckych spiritualít 20. storočia*, Ružomberok: Verbum, s. 43 - 46.

pripomínalo a rozoberalo jedno z desiatich Božích prikázaní alebo iný biblický príkaz. Prikázania však boli interpretované do podoby pozitívnych hodnôt: prikázanie *Nepokradneš* objasňovalo tému sociálnej spravodlivosti, prikázanie *Nezomilníš* chcelo priblížiť Boží plán pre rodinu a rodinný život, prikázanie *Nepreriekneš krivého svedectva* zasa vysvetľovalo tému pravdy a spravodlivosti v medziľudských vzťahoch. Každý rok Desiatročia začínal podľa liturgického roka, teda prvou adventnou nedeľou. Odkaz na miesta vzťahujúce sa k svätcovi roka znovu oživil v ľuďoch prejavy úcty a zbožnosti k nim. Konali sa púte do chrámov zasvätených týmto svätcom, adorácie a prednášky ale i koncerty a diskusie.¹²

	Rok	Téma	Božie prikázanie (BP)	Sociálna skupina	Patrón
1.	1988	Služba životu: Milujte se navzájem!	5.BP	Trpiaci	sv. Anežka Česká
2.	1989	Víra v moderním světě. V jednoho Boha budeš věřit! Obrať se a věřte evangeliu!	1.BP		sv. Jan Nepomuk Neumann, sv. Klement Mária Hofbauer
3.	1990	Posvěcování života	3.BP	Kňazi	sv. Norbert, bl. Jan Sarkander
4.	1991	Rodinný život. Co Boh spojí, člověk nerozlučuj!	6.BP 9.BP	Manželia	sv. Zdislava
5.	1992	Výchova a vzdělání a tradice	4.BP	Učitelia	sv. Ľudmila
6.	1993	Pravda a spravedlnost. Já jsem se proto narodil, abych vydal Svědectví pravdě!	8.BP	Prenasledovaní za presvedčenie	sv. Jan Nepomucký
7.	1994	Práce a společenská odpovědnost. Neste si ovoce!	7.BP 10.BP	Hospodári	sv. Václav
8.	1995	Duchovní a tělesná kultura osobnosti. Bůh stvořil člověka ke svému obrazu!		Rehoľníci	sv. Prokop
9.	1996	Evangelizace a modlitba. Jděte ke všem národům a získávejte mi učedníky!		Misionári	sv. Cyril a Metod
10.	1997	Kristus – Pán dějin a Otec budoucího věku. Obnovit všechno v Kristu! „Já jsem s vámi po všechny dny!“		Český národ	sv. Vojtěch

¹² Porov: JANDOUREK, J. 1997. *Tomáš Halík. Ptal jsem se cest*. Praha: Portál. s.133-153.

Zrod programu Desaťročia neunikol ani pozornosti Štátnej bezpečnosti. Silu a motiváciu k nejakému zásadnému protiútoku však už nemala. ŠtB aplikovala len starý osvedčený prostriedok – kompromitovanie osôb, stojacich v opozícii voči komunistickému režimu. Analýza ŠtB z polovice roka 1989 spomínala T. Halíka, O. Mádra, D. Duku, V. Malého, V. Bendu a J. Čarnogurského. Išlo o akciu „Klín“, ktorej cieľom vnieť nejednotu do štruktúr neoficiálnej Cirkvi a destabilizovať ju. Údajné konkrétne politické zámery týchto exponentov nelegálnych cirkevných štruktúr (NCŠ), ako ich nazývala ŠtB, mali byť demaskované a priebežne predkladané na porady Zboru ordinárov ČSSR, s cieľom neposkytovať podporu NCŠ, odsúdiť ich konanie, tlmiť prejavy kardinála Tomáška a v tomto duchu ovplyvňovať aj kňazov. Na vytypované púte a cirkevné oslavy boli v predstihu prijímané „agentúrne opatrenia“ voči snahám NCŠ „zneužiť“ púte a oslavy na oživenie náboženského života v Československu.¹³

Najväčší význam mali pre Desaťročie prvé dva roky. V tomto období prinieslo Desaťročie veľa nadšenia, očakávaní a duchovnej aktivity, ktoré prinášali i konkrétne inšpirácie pre osobnú zbožnosť. Veľkou prednosťou programu bola aktuálnosť jeho tém, katolicita a tiež oficiálnosť a dôveryhodnosť, ktoré mu dodával svojou podporou kardinál F. Tomášek. Veľkonočné posolstvo pražského arcibiskupa nieslo v sebe snahu zaujať programom Desaťročia i ľudí

¹³ Porov. ŽÁČEK, P. 2001. *Katolícká cirkev a totalitarismus v českých zemích*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. s.141.

za hranicami Katolíckej cirkvi.¹⁴ Vedomie zodpovednosti za svet predstavovalo spojivo medzi všetkými ľuďmi dobrej vôle: „*Desetiletí duchovní obrody je výzvou inspirovanou evangeliem. Tato výzva se ale neobrací jen na církevní společenství, nebo jen na lidi věřící. Nýbrž je to cesta otevřena spolupráci a přínosu všech, kteří si uvědomují, že naděje v dobrou budoucnost národa nelze oddelit od toho, co tradice nazývá péče o duši.*“¹⁵

Prvý rok Desiatročia duchovnej obnovy – 1988 vyhradili pre úctu k blahoslavenej Anežke a tým, ktorí sa zasvätili službe trpiacim. V téme roka *Služba životu*, sa rozoberalo piate Božie prikázanie: *Nezabiješ!*, s podtitulom *Milujte sa navzájom*. Ešte v marci 1988 predstavitelia českého katolíckeho disentu v spolupráci so svojimi ordinármi zorganizovali celonárodnú púť do chrámu sv. Víta k úcte blahoslavenej Anežky Přemyslovny, ktorá patrí k najvýznamnejším osobnostiam náboženského života v Česku. Charakteristickou črtou jej konania bolo práve vedomie zodpovednosti sa spoločnosť a štát.¹⁶

¹⁴ Porov. BALÍK, S.- HANUŠ, J. 2007. *Katolická církev v Československu*. Brno : Centrum pro studium diplomacie a kultury, s.100 – 101.

¹⁵ TOMÁŠEK, F.: *Velikonoční poselství duchovním a věřícím všech křesťanských církví a všem lidem dobré vůle v naší zemi*. ARCHIV APOSTOLSKÉ ADMINISTRATURY ARCIBISKUPSTVÍ PRAŽSKÉHO 5/88, príloha č. 4, s.2.

¹⁶ Porov. ŠEBEK, J.: *Svatá Anežka nám vyprosila svobodu*. In *Katolický týdeník*. Praha: KatMedia. 2011. č.25, roč. 22. [online] [cit.20.11.2022] Dostupné: <https://www.katyd.cz/prilohy/svata-anezka-nam-vyprosila-svobodu.html>>

Hoci komunistický režim púť oficiálne povolil, všemožne sa snažil obmedziť počet pútnikov. Okrem iného prebiehali kontroly posádok osobných automobilov, prichádzajúcich do katedrály sv. Víta alebo bola odklonené linky mestskej hromadnej dopravy. Podľa disidenta V. Bendu¹⁷ tak namiesto očakávaných 100 tisíc účastníkov, prišlo na slávnosť 12 až 15 tisíc ľudí. Púť napriek tomu ďalej prebiehala bez komplikácii. Udalosti gradovali a režimu sa už nepodarilo ich zvrátiť. V druhom roku Desaťročia obnovy došlo k nečakane rýchlemu pádu komunistického režimu. K najpodstatnejším zmenám patril charakter púti na svätorečenie bl. Anežky. Komunistický režim v ČSR odrazu nekládol väčšie prekážky pri vycestovaní na púť. Niekoľko dní pred študentskou demonštráciou a nasledujúcimi udalosťami novembra 1989, sa v Ríme konala za veľkej účasti českých pútnikov spomínaná kanonizácia Anežky Přemyslovny. V tých dňoch,

¹⁷ Václav Benda (1946-1999) – katolícky aktivista, politický väzeň komunistického režimu, filozof, kybernetik. V rokoch 1979-1984 bol hovorcom Charty 77. Za svoju disidentskú činnosť bol 4 väznený pre podvracanie republiky. Po Nežnej revolúcii patril k spoluzakladateľom Kresťanskodemokratickej strany v Českej republike (KDS). Patril ku kresťansky orientovaný politik: „*stát, který útočí jak na boží, tak na své vlastní symboly, popírá sám sebe, přestává být společenskou silou a tuto moc ztrácí. Československý právní systém byl „fakticky jeden z nejhorších na světě, protože byl koncipován výhradně k propagandistickým účelům. Koncem 80. let byl komunistický režim již nejistý a zoufalý a „skutečnou společenskou silu“ je třeba vidět v katolické církvi*“. BENDA, Václav. *Výzva z Bratislavy*. In: BENDA, P. 2009. *Noční kádrový dotazník a jiné boje: Texty z let 1977-1989*. Praha: Agite/Fra. s. 48–51. Porov. HANUŠ, J. 2005. *Malý slovník osobností českého katolicismu 20. století*; Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, s. 12.

kedy sa komunistický režim v Československu rozhodoval, či bude kapitulovať alebo sa uchýli k vojenskej sile, vyriešol kardinál Tomášek v pražskej katedrále pamätné slová: „*V této důležité chvíli zápasu za pravdu a spravedlnost v naši zemi, stojím já i Katolická církev na straně národa!*“

Nasledujúce obdobie prinieslo pre spoločnosť v Československu úplne uvoľnený priestor pre náboženskú slobodu.¹⁸ V roku 1989 sa stali patrónmi hľadania *viery v modernom svete* dvaja svätci 19 storočia: sv. Ján Nepomuk Neuman, misionár a neskôr biskup vo Filadelfii, USA, pochádzajúci z Prachatic, ktorého svätorečenie prebehlo v roku 1977 a sv. Klement Mária Hofbauer. Obidvaja patrili k redemptoristom a vo svojom živote spájali vieru a filozofiu. Rok 1990 bol zasvätený sv. Norbertovi, zakladateľovi premonštrátov a blahoslavenému J. Sarkanderovi, mučeníkovi spovedného tajomstva. Meditácie nad tretím prikázanim dekalógu *Spo-meň si, aby si svätzil sviatočný deň* mali inšpirovať k *Posväcovaniu života*. Cieľovým spoločenským stavom roka boli kňazi. Blahoslavenú Zdislavu zvolili za patrónku roka 1991, ktorého zameraním bol *Rodinný život*, kresťanskí manželia ako cieľová skupina a zamyslenie sa nad šiestym príkazom dekalógu *Nezosmilníš! Čo Boh spojil, človek nerozlučuj*. Blahoslavenú Zdislavu i blahoslavenú Anežku ešte v priebehu Desaťročia obnovy kanonizovali. *Výchova, vzdelanie a tradície* sa stali ústrednou duchovnou témou roka 1992,

¹⁸ Porov. HALÍK, T. 2000. *Katolická církev v České republice po roku 1989. In Společnost v přerodu*. Praha: Masarykův ústav ČSAV. s.143

určenou nielen pre učiteľov a vychovávateľov. Ako patrónku predstavili sv. Ľudmilu, starú mamu sv. Václava a patrónku učiteľiek. Počas roka venovali pozornosť štvrtému príkazu desatora: *Cti otca svojho i matku svoju*. Rok 1993 sa mal niesť v téme *Pravda a spravodlivosť*, podľa ôsmeho Božieho prikázania *Nebudeš krivo svedčiť proti svojmu blížnemu*. Patróna roka, sv. J. Nepomuckého dávali do popredia ako predstaviteľa sociálnej skupiny prenasledovaných za vieru a presvedčenie. Hlavný patrón Čiech, sv. Václav sa stal patrónom roka 1994 s dôrazom na hospodárov. Posolstvo toho roka znelo: *Neste si ovocie! Práca a spoločenská zodpovednosť*, v duchu prikázania *Nepokradneš!* Rok 1995 zasvätili úcte k sv. Prokopovi, prvému opátovi benediktínskeho kláštora v Sázave, ktorý bol v 11. a 12. storočí centrom slovenskej liturgie na území Čiech. *Duchovná a telesná kultúra osobnosti* predstavovala tému roka, k čomu pridali meditácie nad stvorením človeka Bohom na svoj obraz. V poradí siedmy rok Desaťročia obnovy chceli autori venovať rehoľníkom. Ôsmy rok Desaťročia – rok 1996 zasvätili úcte k sv. Cyrilovi a Metodovi a všetkým ohlasovateľom evanjelia. Témou *Evanjelizácia a modlitba* chceli pripomenúť Ježišov príkaz *Chod'te a získavajte mi učeníkov!* (Mt 28, 19). Milénium smrti sv. Vojtecha bola napokon hlavnou témou roka 1997. Kristov odkaz *Ja som s vami po všetky dni* (Mt 18, 20) chcelo českému národu ukázať na Krista – Pána dejín a otca budúceho veku.¹⁹

¹⁹ Porov. ARCHIV APOSTOLSKÉ ADMINISTRATURY ARCIBISKUPSTVÍ PRAŽSKÉHO: *Společní pastýřský list k roku blahoslavené Anežky Přemyslovny*. 1987, č.11/87, príloha č.1.

Podľa autorov tohto programu prinieslo Desaťročie obnovy azda najväčšiu šancu na obnovu, ktorú mala Katolícka cirkev v Čechách počas niekoľkých desaťročí vôbec. Program Desaťročia mal byť akýmsi laboratóriom životného štýlu kresťana v novom tisícročí. Kládol dôraz na príslušnosť k Európe a jej kresťanským koreňom i na najnosnejšie tradície českých dejín. Táto šanca však ostala naplnená minimálne. Mnohé tragické plody komunistického prenasledovania Cirkvi sa ukázali až po roku 1989. Cirkev bola značne vyčerpaná. Izolácia Katolíckej cirkvi v Čechách od tej vo svete, izolácia od vývoja teologickej vedy, ktorý prebiehal v zahraničí a rovnako aj izolácia od pokoncilových premien, priniesla svoje dôsledky.²⁰

S odstupom času sa vízia premeny českého národa prostredníctvom Desaťročia obnovy zdá naivná. Plody prvých rokov Desaťročia – iniciatívy kresťanov na poli sociálnej práce a charity, pracovný tím kňazov a laikov, ktorí stáli za programom, boli zaiste dobrým vkladom do novej etapy života Cirkvi. Nepodarilo sa však to podstatné – ponúknuť tento program ako základný koncept pastoračnej práce, ktorá by sa neobracala len dovnútra obce veriacich (obrátenie obrátených) ale ktorá by sa stala svetlom – mravnou inšpiráciou pre širšie vrstvy spoločnosti.²¹

²⁰ Porov. HALÍK, T. 2000. *Katolícká cirkev v České republice po roku 1989. In Společnost v přerodu*. Praha: Masarykův ústav ČSAV. s.144.

²¹ Porov. HALÍK, T. 2000. *Katolícká cirkev v České republice po roku 1989. In Společnost v přerodu*. Sborník referátů z cyklické konference Demokracie 2000. Praha: Masarykův ústav ČSAV. s.145.

Niektorí z jej autorov hovoria o neúspechu dostatočne zrozumiteľne osloviť spoločnosť. Desaťročie nieslo v sebe atmosféru 80. rokov, kedy prevládala túžba po zmene. Avšak na radikálnosť a dynamiku zmien, ktoré nasledovali po roku 1989, zrejme česká spoločnosť nedorástla. Viacerí z predstaviteľov programu Desaťročia obnovy čelili administratívno-technickým problémom pastorácie. T. Halík sa stal sekretárom českej biskupskej konferencie, P. Pitřha ministrom zdravotníctva, D. Duka, F. Lobkowicz a ďalší sa stali biskupmi. Čakalo ich množstvo praktických úloh pri obnove diecéz. Aj preto sa cieľ Desaťročia stratil zo zreteľa. Po páde režimu, kedy niektoré kresťanské hnutia narýchlo skladali slobodný duchovný program, Katolícka cirkev v Čechách takýto program už mala. No odrazu sa nenašiel nikto, kto by do tohto diela vložil všetku svoju energiu. Posledné roky Desaťročia sa preto sevrkli na vyvesenie ročnej témy na farskej nástenke. Ako ďalšia príčina len malého úspechu Desaťročia obnovy sa ukazuje odmietnutie medializácie programu. V dobe, kedy sa otvorilo toľko rôznych cieľov a lákadiel, nechceli autori Desaťročia, aby ich program vyznel ako jeden z množstva ideí a politických aj iných ponúk na trhu, ktorý ponúkali slobodné médiá. O. Mádr označoval za istú príčinu nedokončenosti Desaťročia to, že náročnejšie hromadné akcie českú dušu údajne nepriťahujú.²² Ďalšiu príčinu neúspechu videli autori programu v jeho širokom zábere. Program chcel patriť všetkým a obracal sa na všetkých, takže v končenom výsledku si ho neosvojil nikto. Necirkevná

²² Porov. BENDA, P. 2009. *Noční kádrový dotazník a jiné boje: Texty z let 1977-1989*. Praha: Agite/Fra, s.52.

časť českej spoločnosti o Desaťročí obnovy dodnes takmer vôbec netuší. Ekumenický dosah sa neuskutočnil skoro vôbec. Cirkev na Slovensku mala nastúpenú vlastnú cestu, ktorú predstavovala duchovná formácia v rámci života malých spoločenstiev, za ktorými stáli členovia alebo odchovanci spoločenstva Fatima. Za programom Desaťročia stála istá filozofia dejín českého národa, ktorú najlepšie vystihuje sv. Vojtech. Filozofia vstupu do vlastného vnútra a do pravdy. Existovalo niekoľko farností, ktorým sa to podarilo zachytiť a poctivo prešli programom obnovy. Každý rok hľadali menšie či väčšie skupinky veriacich na čele s kňazom, pri spoločných stretnutiach s rôznym časovým intervalom, odpovede na výzvy jednotlivých tém a postáv. Na myšlienky vzájomnej pomoci počas roka sv. Anežky odpovedali každoročným táborom pre deti z Černobyľu. Tieto drobné výhonky považujú autori programu dodnes za dôležité, že ich práca nebola nadarmo. I keď konkrétne viditeľnejšie stopy Desaťročie mravnej a duchovnej obnovy nezanechalo, aspoň v prvých rokoch artikulovalo živé očakávania, nádeje a aktivity Cirkvi túžiacej po slobode.²³ Éra neslobody Cirkvi sa tak symbolicky ukončila oslavami, konkrétne slávnostnou svätou omšou k svätorečeniu Anežky Českej dňa 25. novembra 1989 v pražskej katedrále sv. Víta. Táto omša bola zároveň prvým priamym prenosom náboženského obradu, ktorý prenášala československá štátna televízia na území Československa. Nádyh slobody mal našťastie svoje pokrač-

²³ Porov. HALÍK, T. – PIŤHA, P. – VLK, D. a kol. 1997. *Anketa: Desetiletí duchovní obnovy*. In *Souvislosti. Revue pro křesťanství, literaturu a kulturu*. Praha: Sdružení pro Souvislosti. roč. 7, č.1, s.257-273.

čovanie v ďalších dňoch života v Československu. Pre český národ je to potvrdenie nádeje, ktorú si niesol celé stáročia: že práve svätorečenie Anežky otvorí dvere k slobode. Otázne je, ako túto slobodu ako Boží ľud na ceste, využívame k spoločnému napredovaniu či posväteniu sveta.²⁴

Záver

Katolícka cirkev nastúpila na synodálny proces. Pre Cirkev v Česku i na Slovensku to nemusí znamenať nič nové a nevídané. Práve naopak – môžeme na túto cestu spoločného kráčania nastúpiť v priamej nadväznosti na program Desaťročia duchovnej obnovy alebo na život malých spoločenstiev, pôsobiach počas komunizmu. Jeden zo zakladateľov Desaťročia obnovy - T. Halík, vidí ako stratégiu ďalšieho pôsobenia Cirkvi inkulturáciu viery. Teda zakorenenie hodnôt evanjelia do životného štýlu a myslenia súčasných ľudí. Nemá ísť o lacné prispôbenie sa tomuto svetu ale o hlboký dialóg s kultúrou. V súčasnom svetovom aj domácom dianí práve toto môže, priam musí byť cesta synodality každej miestnej cirkvi i tej univerzálnej Cirkvi. V súčasnosti už kresťanstvo nie je ani jediné, ani najpočúvanejšie, čo tvorí kultúru. Práve naopak, viera je predovšetkým v Európe popieraná, vysmievaná a marginalizovaná. Potrebujeme prechod k realistickej pastorácii, ktorá si všima jednotlivca

²⁴ BALÍK, S. HANUŠ, J. 2007. *Katolícka cirkev v Československu*. Brno : Centrum pro studium diplomacie a kultury, s. 67.

s láskou, vnímavosťou a rešpektom. Úspechy aj neúspechy Desiatročia duchovnej obnovy národa a rovnako aj katechetická práca tzv. podzemnej cirkvi na Slovensku ukazujú, že je potrebné pozeráť sa na človeka a na dejiny nie ako na adresátov vlastného programu, ale na tých, s ktorými chceme mať vzťah vyznačujúci sa vzájomnosťou a dialógom.²⁵ Synodalita tak pre nás znamená nové povzbudenie do tohto evanjelizačného poslania Cirkvi vo svete, spravodlivosť voči bližným a srdce obrátené k Bohu, spoločné stretávanie sa, spoločné zdieľanie sa a hľadanie nových ciest pri pretváraní sveta.²⁶ Pri spätnom pohľade na Desiatročie obnovy národa je potrebné si uvedomiť, že nejde o kapitolu, na ktorú sadá prach. Skúsenosť Cirkvi z minulosti, môže byť aktualizovaná pre súčasnosť.

²⁵ Porov. PÁPEŽSKÁ RADA PRE PODOPRU NOVEJ EVANJELIZÁCIE. 2022. *Direktórium pre katechézu*, bod 197, Trnava: SSV.

²⁶ Porov. MEDZINÁRODNÁ TEOLOGICKÁ KOMISIA: *Synodalita v živote a v misii Cirkvi*. 2018, s.4-7. [online] [cit.20.11.2022] Dostupné: <https://www.kbs.sk/pdf/VAT/VATSynodalita2021.pdf>

Použitá literatúra:

- ARCHIV APOSTOLSKÉ ADMINISTRATURY ARCIBISKUPSTVÍ PRAŽSKÉHO: TOMÁŠEK, F.: *Velikonoční poselství duchovním a věřícím všech křesťanských církví a všem lidem dobré vůle v naší zemi*. 5/88, příloha č. 4.
- ARCHIV APOSTOLSKÉ ADMINISTRATURY ARCIBISKUPSTVÍ PRAŽSKÉHO: *Společní pastýřský list k roku blahoslavené Anežky Přemyslovny*. 1987, č.11/87, příloha č.1.
- PÁPEŽSKÁ RADA PRE PODOPRU NOVEJ EVANJELIZÁCIE: *Direktórium pre katechézu*. bod 197, Trnava: SSV, 2022. 328s. ISBN 978-80-816-151-2-2.
- BALÍK, Stanislav. - HANUŠ, Jiří. 2013. *Katolická církev v Československu*. Brno : Centrum pro studium diplomacie a kultury, 2013, 400s. ISBN 978-80-732-531-10.
- BENDA, Patrik. 2009 *Noční kádrový dotazník a jiné boje: Texty z let 1977-1989*. Praha: Agite/Fra, 2009. ISBN 978-80-86603-85-8.
- CUHRA, Jaroslav. 2001. *Československo - vatikánská jednání 1968 až 1989*. Praha : Ústav pro soudobé dějiny, 2001, 270s. ISBN 978-80-728-500-8-3.
- DOUBEK Vratislav. (edit.) 2000. *Společnost v přerodu. Češi ve 20. století*. Sborník referátů z cyklické konference Demokracie 2000. Praha: Masarykův ústav ČSAV. 320s. ISBN 978-80-86495-01-9.
- FIALA, Petr. - HANUŠ, Jiří. 2001. *Katolická církev a totalitarismus v českých zemích*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. 2001, 216s. ISBN 978-80-859-599-8-4.

- HANUŠ, Jiří. 2005. *Malý slovník osobností českého katolicismu 20. století*; Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005, ISBN 80-7325-029-2.
- HOLEČKOVÁ, Marta, Edith 2009. *Cesty českého katolického samizdatu 80.let*. Praha: Vyšehrad, 218s. ISBN 978-80-702-198-3-6.
- JANDOUREK, Jan. 1997. *Tomáš Halík. Ptal jsem se cest*. Praha: Portál. 1997. 381s. ISBN 978-80-736-772-0-6.
- MIKLOŠKO, František – SMOLÍKOVÁ, Gabriela. (edit) 2001. *Zločiny komunizmu na Slovensku 1948:1989*. Prešov: VMV. 2001, 743s. ISBN 978-80-716-531-3-6.
- RUSSINOVÁ, Katarína. 2020. *Od Dubčeka po pád komunizmu. Cirkvi v čase normalizácie*. [Rigorózná práca] Ružomberok: Pedagogická fakulta Katolíckej univerzity. 2020. 150s.
- RUSSINOVÁ, Katarína. 2016. *Účasť biskupov Čiech a Slovenska na Druhom vatikánskom koncile a ich osobný prínos pre obnovu liturgie a katechézy*. [Dizertačná práca] Ružomberok: Pedagogická fakulta Katolíckej univerzity. 2016. 184s.
- SARKA, Róbert. 2016. *Stret spiritualít. II: Reformné projekty katolíckych spiritualít 20. storočia*, Ružomberok: Verbum 2016. 285s. ISBN 978-80-716-598-7-7.
- Studie* 1986. *Revue českého katolického exilu*. Rím: Křesťanská akademie. 1986, roč. 27, č. 104-106.
- Souvislosti. Revue pro křesťanství, literaturu a kulturu*. Praha: Sdružení pro Souvislosti. 1997, roč. 7, č.1.

FRANTIŠEK: *Príhovor pri príležitosti slávania 50. výročia založenia Biskupskej synody*, 17. októbra 2015. In AAS 107 (2015/11), s. 1139 [online] [Cit. 25.10.2022] Dostupné: <https://www.vatican.va/archive/aas/documents/2015/acta-novembre2015.pdf>>.

Katolícký týdeník. Praha: KatMedia. 2011. č.25, roč. 22. [online] [cit.20.11.2022] Dostupné: <https://www.katyd.cz/prilohy/svata-anezka-nam-vyprosila-svobodu.html>>.

MEDZINÁRODNÁ TEOLOGICKÁ KOMISIA: *Synodalita v živote a v misii Cirkvi*. 2018 [online] [cit. 3.5.2022] 54s. Dostupné: <https://www.kbs.sk/pdf/VAT/VATSynodalita2021.pdf>>.

TLAČOVÁ KANCELÁRIA KONFERENCIE BISKUPOV SLOVENSKA: *Za komunizmu sme sa naučili synodalite, vraví arcibiskup Zvolenský*. [online] [Cit. 25.10.2022] Dostupné: <https://www.tkkbs.sk/view.php?cislocianku=20220930012>>.

TLAČOVÁ KANCELÁRIA KONFERENCIE BISKUPOV SLOVENSKA: *Vo Vatikáne predstavili prechod synody z diecéznej do kontinentálnej fázy*. [online] [Cit. 25.10.2022] Dostupné: <https://www.tkkbs.sk/view.php?cislocianku=20220830016> >.

NOVÁ EVANJELIZÁCIA AKO SÚČASŤ SYNODÁLNEJ CESTY V POSTCOVIDOVOM OBDOBÍ

*Doc. ThDr. PaedDr. Róbert Sarka, PhD.
docent na Katolíckej univerzite v Ružomberku*

ABSTRAKT

Témou štúdie sú aktuálne témy aj problémy synodality Katolíckej cirkvi. Synodalita sa stala integrálnou súčasťou dávnejšie rozpracovaného procesu novej evanjelizácie. Autor definuje základnú terminológiu, ciele, ale aj problémy, na ktoré synodalita v súčasnosti naráža. Vo svojich argumentoch sa opiera najmä o dokumenty magistéria Cirkvi a prejavov pápeža Františka. Idea synodálnej cesty síce našla pozitívny ohlas u väčšiny katolíkov, no niektoré konzervatívne kruhy sa k synodalite postavili rezervovane až skepticky. Synodálnu cestu skomplikovala dvojročná pandémia vírusu Covid Sars 19. Katolícka cirkev hľadá spôsoby opätovného rozprúdenia evanjelizácie a synodality.

Kľúčové slová:

Biskupi, cesta, Cirkev, encyklika, evanjelizácia, pápež, synoda.

ABSTRACT

The topic of the study is current topics and problems of the synodality of the Catholic Church. Synodality became an integral part of the previously developed process of new evangelization. The author defines the basic terminology, goals, but also the problems that synodality currently encounters. In his arguments, he mainly relies on the documents of the Magisterium of the Church and the speeches of Pope Francis. Although the idea of a synodal journey found a positive response among the majority of Catholics, some conservative circles took a reserved and even skeptical approach to synodality. The synodal journey was complicated by the two-year pandemic of the Covid Sars 19 virus. The Catholic Church is looking for ways to rekindle evangelization and synodality.

Keywords:

Bishops, journey, Church, encyclical, evangelization, pope, synod.

Úvod

Cieľom tejto kapitoly je stručne naznačiť čo je a čo nie je synodálna cesta v intenciách súčasného pápeža Františka.¹

¹ Text vychádza z podporou projektu VEGA 1/0299/21 *Aktuálne religiózno-etické témy medzi mládežou pod vplyvom súčasnej korona-krízy.*

Z istého pohľadu sa javí ako iné pomenovanie novej evanjelizácie, ktorá sa netýka len starého kontinentu, ale Katolíckej cirkvi ako takej. Kríza COVID-19 spôsobil veľa zmätkov v Cirkvi. Zavreté kostoly, atmosféra napätia a strachu narušila komunikáciu, ale COVID-19 ukázal aj nové možnosti ako ohlasovať evanjelium. Synodálna cesta sa pokúša reštartovať komunikáciu, dialóg, spolupatričnosť a radostné ohlasovanie evanjelia.

Synodálna cesta ako nová evanjelizácia?

Synodálna cesta nevznikla ako nejaký spontánny nápad súčasného pápeža. Určite uvažoval o ňom dávno. Kríza COVID-19 urýchlila jej realizáciu. Súčasný pápež ešte ako kardinál Bergoglio počas konkláve rukou napísal o evanjelizácii tieto poznámky:

„1) Evanjelizovanie zahŕňa apoštolskú horlivosť. Evanjelizovať predpokladá v Cirkvi paréziu (...sloboda povedať všetko, pozn. redakcie), vyjsť zo seba. Cirkev je povolaná vychádzať a smerovať na perifériu nie len na tie geografické, ale aj na existenciálne; tie ktoré sú tajomstvom hriechu, bolesti, nespravodlivosti, na perifériu nevedomosti a viery, myslenia či akejkolvek formy biedy.

2) „Keď Cirkev pri evanjelizácii nevychádza zo seba, stáva sa autoreferenčnou, a teda ochorie (spomeňme si na zhrbenú ženu z Lukášovho evanjelia). Zlá, ktoré v priebehu časov postihujú cirkevné inštitúcie, majú svoj koreň v zameraní len na seba...Niekedy si myslím, že Ježiš klope zvnútra, aby sme ho nechali vyjsť von. Na seba zameraná

Cirkev si chce podržať Ježiša Krista pre seba a neumožňuje mu vyjsť.

3) Keď je Cirkev zameraná na seba, bez toho, aby si to uvedomovala, verí, že má vlastné svetlo; prestane byť mysterium lunae (tajomstvo odrážajúceho sa svetla, pozn. red.) a dáva podnet na veľké zlo, akým je duchovná svetskosť (... je to najhoršie zlo...; je to spôsob života, keď členovia Cirkvi oslavujú jeden druhého. Zjednodušene povedané, sú dva obrazy Cirkvi: Cirkev evanjelizujúca, ktorá vychádza sama zo seba; je to Cirkev...(ktorá nábožne počúva a verne ohlasuje Božie slovo, pozn. red.), alebo Cirkev svetská, ktorá žije v sebe, zo seba a pre seba. Toto si treba uvedomiť, aby Cirkev mala svetlo robiť zmeny a reformy, ktoré sú potrebné na spásu duší.

4) Pri myšlienke na budúceho pápeža je dôležité, aby to bol muž, ktorý kontemplovaním a adorovaním Ježiša Krista pomôže Cirkvi vyjsť zo seba z existenciálnej periférie, pomôže jej stať sa plodnou matkou, ktorá žije z jemnej a utešujúcej radosti, že môže evanjelizovať.²

Budúci pápež tu nehovorí ešte o synodálnej ceste, ale novej evanjelizácii. V logike niektorých encyklík, dokumentov, najrozličnejších interview po zvolení tohto pápeža vidieť ako realizuje tieto idey prostredníctvom evanjelizácie, napr. *Encyklika Lumen fidei* hovorí o viere ako počúvanie

² PÁPEŽ FRANTIŠEK – EPICOCO, L.M.: *Svätý Ján Pavol Veľký*, Trnava: SSV 2020, s. 18 - 19

a videnie (§ 29 – 30. 33).³ V *Christus vivit* ako výzva prinášať Krista na existenciálne periférie (§ 177).⁴ Dáva príklad služby keď umýva nohy príslušníkom iných náboženstiev. Vedie medzináboženský dialóg, vyzýva k svetovému mieru.

Počas príhovoru pri oslave 50. výročia zriadenia Synody biskupov už ako pápež hovorí o synodálnej Cirkvi: „Synodálna Cirkev je **načúvajúca Cirkev** s vedomím, že pri ktorom sa každý môže niečo naučiť. Veriaci ľud, biskupský zbor, biskup Ríma – v **načúvaní jeden druhému**; a všetci v **načúvaní** Duchu Svätému (Pápež František, *Príhovor pri oslave 50. výročia zriadenia Synody biskupov* (17. októbra 2015); porov. EG 171).“⁵

To, že je synodálna cesta prepojená s novou evanjelizáciou možno nájsť aj v novom *Direktóriu pre katechézu*, kde sa píše: „Konkrétnou formou na ceste evanjelizácie je synodálna prax, ktorá sa uskutočňuje na univerzálnej a miestnej úrovni a ktorá sa prejavuje na rôznych synodách alebo konciloch. Obnovené vedomie misionárskej identity si dnes vyžaduje väčšiu schopnosť šírenia, komunikácie a stretávania sa, aby sme spoločne kráčali po Kristovej ceste a v poslušnosti voči Duchu. Synodálna inštitúcia navrhuje dôležité ciele evanjelizácie: vedie k spoločnému rozlišovaniu ciest, ktorými sa treba uberať; vedie k pôsobeniu v súčinnosti

³ Porov. <https://kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/encyklika-lumen-fidei> (3.11.2022).

⁴ Porov. kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/postsynodalna-apostolska-exhortacia-christus-vivit (3.11.2022).

⁵ PÁPEŽSKÁ RADA NA PODPORU NOVEJ EVANJELIZÁCIE: *Direktórium pre katechézu*, Trnava: SSV 2022, s. 191, § 289.

s darmi všetkých; pôsobí proti izolácii jednotlivých strán alebo subjektov.“⁶

Synodálna cesta a momenty prekvapení

V synodálnej ceste, ktorá sa stáva istou formou reformy Cirkvi zaiste prináša aj momenty prekvapenia. Synodálna cesta ohlásená pápežom Františkom vyvolala nedôveru v ultra konzervatívnych katolíckych kruhoch. S obavami poukazujú na diskusiu o synodalite v nemeckej Cirkvi, ktorá prináša radikálne návrhy v katolíckom učení a praxi ako sú: prehodnotenie postoja k spolunažívaniu ľudí rovnakého pohlavia a následne požehnávanie homosexuálnych párov, svätenie žien, zrušenie celibátu ap.

Turbulencia v nemeckom chápaní synodality môže vyvolať naozaj aj moment negatívneho prekvapenia. Mohlo by sa zdať, že tie zmeny ku ktorým sa volá v Nemecku sa dejú na základe o *sensus fidei* Božieho ľudu. Takýto *sensus fidei* v minulosti zachránil ortodoxiu cirkvi, avšak takýto krok nesmie prekročiť Zjavenie, Tradície a magisteriálneho učenia. Boží ľud participuje na prorockej úlohe Krista (LG 12). Nie je nad magistériom. Magistérium je vždy spolu s Božím ľudom (*sensus fidei* je viazané na Magistérium a Magistérium na *sensus fidei*). Nemôže byť nejaká paralelná viera Magistéria k viere Božieho ľudu. O toto sa pokúšalo liberálne hnu-

⁶ PÁPEŽSKÁ RADA NA PODPORU NOVEJ EVANJELIZÁCIE: Direktórium pre katechézu, s. 190 - 191, §289.

tie *Wir sind Kirche*, ktoré chcelo na základe demokratického hlasovania meniť dogmy a morálne princípy. Spomínané hnutie sa svoje správanie pokúšalo odôvodniť, že ide o *sensus fidei*.

Medzinárodná teologická komisia zložená z najlepších odborníkov z celého sveta používa vo svojom dokumente o *sensus fidei* dva termíny: *sensus fidei fidelis* – *zmysel veriaceho pre vieru*, aplikovaný na osobnú schopnosť veriaceho správne rozlišovať v oblasti viery a *sensus fidei fidelium* aplikovaný na *zmysel pre vieru cirkvi ako celok* (§ 3).⁷

Koreňom *sensus fidei* je prorocké poslanie každého veriaceho, ochrana Bohom zjavenej pravdy. V osobnom živote veriaceho *sensus fidei fidelis* „predstavuje určitý druh duchovného inštinktu, ktorý veriacemu umožňuje, aby spontánne posudzoval, či nejaká určitá špecifická náuka alebo konkrétna prax sú alebo nie sú v súlade s evanjeliom a s apoštolskou vierou“ (§ 40).⁸

Medzinárodná komisia sa pokúsila opísať *sensus veriaceho* skôr ako spontánne a prirodzené poznanie, a určitý spôsob vnemu. Ako druhú prirodzenosť. Spriaznenosť s pravdou, ktorá umožňuje „hlboké a originálne poznanie. Príkladom sú dvaja spriaznení priatelia, kde sa jeden stane schopným spontánne uvažovať o tom, čo je pre druhého výstižné, lebo má účasť na sklonoch toho druhého a tak na základe spriaznenosti sa stáva schopným rozpoznať, čo je pre

⁷ MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE: *Sensus fidei v živote cirkve*. Krystal OP 2015, s. 23.

⁸ MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE: *Sensus fidei v živote cirkve*, s. 52.

priateľa dobré a čo zlé. Inými slovami, ide o poznanie iného druhu, než je to pri objektívnom poznaní, ktoré vychádza z konceptualizácie a je postavené na uvažovaní. Je to empatické poznanie, teda poznanie srdca“ (§ 50).⁹ Aby veriaci neprepadol klamu, *sensus* sa prejaví len vtedy, ak vyplýva z viery, preto *sensus fidei fidelis* úzko súvisí so svätosťou (§ 57). V osobnom živote:

„1) rozpoznávať, či viera, alebo určitá prax, s ktorou sa stretáva v cirkvi, sú alebo nie sú v súlade s pravou vierou, ktorú prežíva v cirkevnom spoločenstve...;

2) rozlišovať v kázaní podstatné od nepodstatného...;

3) nachádzať a uskutočňovať v špecifickom historickom a kultúrnom kontexte zodpovedajúcu formu svedectva o Ježišovi Kristovi...“ (§ 60).¹⁰ Jedinec môže dokonca odporovať biskupovi alebo duchovnej autorite, ak títo hlásajú niečo nepravoverné (§ 62).¹¹

Sensus fidei fidelium – v živote veriacich môže napomôcť rozvoju kresťanskej náuky a praxe. Napr. v otázke dogmy o Nanebovzatí Panny Márie, ktorej učenie bolo najprv skúmané, ako je rozšírené medzi veriacimi, alebo aktivita laikov, ktorí sa angažovali v otázkach ľudských práv viedli

⁹ MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE: *Sensus fidei v živote cirkve*, s. 53.

¹⁰ MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE: *Sensus fidei v živote cirkve*, s. 58.

¹¹ Porov. MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE: *Sensus fidei v živote cirkve*, s. 58.

k prehodnoteniu prísnych pozícií *Syllabu* Pia X. (1864).¹² Učiteľský úrad počúva *sensus fidei fidelium*. *Sensus* by ale nemal narušovať kontinuitu pokladu viery.

Z uvedeného možno vydedukovať, že pre *sensus fidei* nemôžu byť smerodajnými poznanie prírodných vied, tlak pop kultúry, žurnaloκραcie či verejnej mienky.

Ohľadom spolužitia ľudí rovnakého pohlavia, sa postoj Cirkvi nemení. Nie je odsúdený stav týchto osôb, ale životný štýl, ktorý aj podľa Katechizmu ostáva hriechom.¹³ Manžel-

¹² Porov. MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE: *Sensus fidei v živote cirkve*, s. 65.

¹³ „2357 Homosexualita označuje vzťahy medzi osobami mužského alebo ženského pohlavia, ktoré pociťujú výlučnú alebo prevládajúcu pohlavnú príťažlivosť voči osobám toho istého pohlavia. V priebehu stáročí a v rozličných kultúrach nadobúda veľmi odlišné podoby. Jej psychický vznik ostáva z veľkej časti nevysvetlený. Tradícia, opierajúc sa o Sväté písmo, ktoré predstavuje homosexuálne vzťahy ako veľmi závažnú zvrátenosť, vždy hlásala, „že homosexuálne úkony sú svojou vnútornou povahou nezriadené“. Sú proti prirodzenému zákonu. Zatvárajú totiž pohlavný úkon pred darom života. Nepochádzajú z opravdivého citového a sexuálneho dopĺňania sa. V nijakom prípade ich nemožno schvaľovať.

2358 Nemalý počet mužov a žien má hlboko zakorenené homosexuálne sklony. Táto objektívne nezriadená náklonnosť je pre väčšinu z nich skúškou. Treba ich prijímať s úctou, súcitom a jemnosťou a vyhýbať sa akémukoľvek náznaku nespravodlivej diskriminácie voči nim. Aj tieto osoby sú povolané plniť vo svojom živote Božiu vôľu a, ak sú kresťanmi, spájať s Pánovou obetou na kríži ťažkosti, s ktorými sa môžu stretnúť v dôsledku svojho stavu.

2359 Homosexuálne osoby sú povolané k čistote. Čnosťami ovládania sa, ktoré vychovávajú k vnútornej slobode, niekedy aj pomocou nezištného priateľstva, modlitbou a s pomocou sviatostnej milosti sa môžu a majú postupne a rozhodne približovať ku kresťanskej dokonalosti.“ In <https://dkc.kbs.sk/dkc.php?frames=1&in=KKC> (7.11.2022).

ské spoločenstvo tvorí muž a žena a to na základe Božieho zjavenia. Diskusia o svätení žien bola zastavená už za pontifikátu Jána Pavla II. Dôvodom odmietnutia ordinácie nebolo podcenenie žien. Nátlak ohľadom ordinácie nemôže byť zdôvodňovaný ľudskými právami, nakoľko toto odmietnutie sa opiera o vernosť Kristovmu príkladu a Tradícii.¹⁴

Posledný traja pápeži potvrdili, že sviatostné kňazstvo je rezervované mužom.¹⁵ Problémom sa ukazujú aj kultúrno-

¹⁴ „...Evanjeliá a Skutky apoštolov svedčia, že toto povolanie bolo urobené podľa večného Božieho zámeru: Kristus povolal tých, ktorých sám chcel (porov. Mt 3,13-14; Jn 6,70) a urobil to spolu s Otcou, skrze Ducha Svätého (Sk 1,2) po noci prebdenej v modlitbe (porov. Lk 6,12). Preto Cirkev pri pripúšťaní k služobnému kňazstvu vždy uznávala za trvalú normu spôsob konania svojho Pána pri voľbe dvanástich mužov, ktorých on sám položil za základ svojej Cirkvi (porov. Sk 21,13). Oni v skutočnosti neprijali iba úrad, ktorý by odvtedy mohol vykonávať ktorýkoľvek člen Cirkvi, ale boli osobitne a intímne pridružení k poslaniu vteleného Slova (porov. Mt 10, 1.7-8; 16-20; Mk 3,13-16; 14-15). Apoštoli urobili to isté, keď zvolili svojich spolupracovníkov, ktorí mali po nich nastúpiť v tejto službe. (§ 2)... náuku o udeľovaní kňazskej vysviacky výlučne mužom zachováva trvalá a všeobecná Tradícia Cirkvi a dôrazne ju predkladá Učiteľský úrad (§4)“ JÁN PAVOL II.

ORDINATIO SACERDOTALIS. Apoštolský list Jána Pavla II. biskupom katolíckej Cirkvi o kňazskej vysviacke, ktorá je rezervovaná iba mužom in <https://kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/ordinatio-sacerdotalis> (3.11.2022).

¹⁵ „Dubium : Či učenie, že Cirkev nemá žiadnu právomoc udeľovať ženám kňazskú vysviacku, ktoré je uvedené v apoštolskom liste *Ordinatio sacerdotalis*, treba chápať ako súčasť pokladu viery.

Odpoveď : Kladná.

Toto učenie si vyžaduje definitívny súhlas, pretože založené na napísanom Božom slove a od začiatku neustále zachované a uplatňované v Tradícii Cirkvi bolo neomylné stanovené riadnym a všeobecným učiteľským úradom (porov. Druhý vatikánsky koncil, Dogmatická konštitúcia o Cirkvi *Lumen gentium* 25, 2). A tak za súčasných okolností Rímsky veľkňaz, vykonávajúc

-psychologické faktory v cirkevných komunitách v Afrike, a mnohých krajinách Ázie, kde je žena registrovaná ako mužovi podriadená. Pravdepodobne by ženu kňazku neakceptovali ako autoritu. Nie je to však hlavný argument.

Ohľadom celibátu. V Cirkvi existujú dve chápania kňazstva. Západné chápanie celibátneho kňazstva chce byť verné Ježišovmu pozemskému angažovaniu za spásu celého sveta, zrieknutím sa pre túto službu manželstva. Východné chápanie ženatých kňazov možno chápať zasa ako náznak mystického tajomstva spojenia Ženicha Krista a Nevesty Cirkvi.

Synodálna cesta však nie je reformou doktríny, ale reformou praxe ako odznelo vo výstupe významného talianskeho teológa Piera Codu na medzinárodnej konferencii v Bratislave *Synodálna obnova života a misie Cirkvi: myslenie, spiritualita, rozlišovanie* v príspevku pod názvom *Lectio*

svoj správny úrad birmovania bratov (porov. Lk 22, 32), odovzdal toto isté učenie formálnym vyhlásením, v ktorom sa výslovne uvádza, čo sa má konať vždy a všade, a všetkými, ako patriace k pokladu viery.

Zvrchovaný veľkňaz Ján Pavol II. na audiencii udelenej nižšie podpísanému kardinálovi prefektovi schválil túto odpoveď prijatú na riadnom zasadnutí tejto Kongregácie a nariadil jej zverejnenie.

Rím, z kancelárií Kongregácie pre náuku viery, na sviatok apoštolov SS. Šimon a Júda, 28. októbra 1995.

Jozef Card. prefekt Ratzinger.“ KONGREGÁCIA PRE NÁUKU VIER: *Responsum ad propositum dubium týkajúceho sa učenia v Ordinatio Sacerdotalis* in https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_19951028_dubium-ordinatio-sac_en.html (7.11. 2022). Porov. tiež BARTKOVJAK, J.: *Mons. Ladaria: O svätení žien učí definitívne sv. Ján Pavol II.* in <https://www.vaticannews.va/sk/vatikan/news/2018-05/ladaria-prefekt-kongregacia-nauka-viery-svatenie-zien.html> (7.11.2022).

magistralis 21.10.2022.¹⁶ Synodálna cesta je spojená s revitalizáciou misijnej a evanjelizačnej činnosti Cirkvi.

Direktórium o katechéze hovorí o synodálnej praxi ako o konkrétnej forme evanjelizácie. Tá prax znamená načúvať druhého, byť vedený Duchom Svätým a kráčať s Ježišom. Kladie sa dôraz, aby kresťania zobrali vážne svoje krstné kňazstvo, žili komunitárnym spôsobom a ohlasovali evanjelium.

Dialóg na synodálnej ceste, prináša aj nové pozitívne prekvapenia ako napr. prehĺbenie bratsko-sesterských vzťahov medzi hierarchiou a laikmi; rozvoj otvoreného a kritického dialógu; kreativita laických spolupracovníkov vo farnostiach; dôsledné uplatnenie subsidiarity; opustenie foriem zbožnosti, ktoré už neoslovujú súčasníka; rozvoj nových foriem ľudovej zbožnosti a iné.

Synodálna cesta a jej didaktické prvky v metóde

Dialóg je jednou z podstatných metód a stratégií synodálnej cesty. Tento prístup vyplýva priamo z centrálneho tajomstva kresťanskej viery, z viery v trojosobného Boha, z trojičnej dogmy.

Trend modernej teológie je obrat k trinitárnej teológii, premyslieť systematickú teológiu z pohľadu dogmy o Najsvätejšej Trojici. Východiskom pre dialóg sa stáva trojosobný Boh ako jednota v pluralite vzťahov. Ak chceme preko-

¹⁶ Text konferencie je v tlači.

nať pokušenie ovládať a dokonca ničiť druhých, inšpiráciu možno nájsť v trojjedinom Bohu, ktorý nie je monolitnou mrazivou Mocou samotára, ale dynamikou vzájomne seba-darujúcej lásky Osôb.

Didaktickým východiskom je vzor v **trinitárno-ontologickom dialógu**. Ten obsahuje jednak to, čo je podstatné pre dialóg v trojosobnom Bohu, totiž perichoréza. Možno teda dodať, že základným prvkom trinitárno-ontologického dialógu je *perichoretický dialóg*.

Perichoréza je teologický termín, ktorý vyjadruje vzájomné prenikanie Osôb jednej do druhej v Najsvätejšej Trojici, ale aj prenikanie božskej a ľudskej prirodzenosti v Kristovi. Pre nás je smerodajná ontológia trojičnej perichorézy, pri ktorej ide o prenikanie osôb. Kristologická perichoréza sa týka dvoch prirodzeností v Božskej osobe. Pri synodálnej ceste je príkladom perichoréza Trojice. „V Trojjedinom Bohu sa odohráva vitálny, večný proces prostredníctvom výmeny energie. Otec existuje v Synovi, Syn v Otcovi a obaja v Duchu Svätom, tak ako Duch existuje v jednom a druhom. Oni existujú jedni v druhých prostredníctvom vzájomnej večnej lásky, ktorá z nich robí jedného. Je to proces dokonalej a najintenzívnejšej empatie.“¹⁷ Vyjadruje pravdu, že osoby sú v Trojici neoddeliteľné, lebo majú jednu prirodzenosť. Každá z osôb prebýva v dvoch ostatných osobách. Je to prebývanie *in-existencia* Otca v Synovi a Syna v Otcovi (porov. Jn 10, 30. 38; 14, 11). Život Boží je pulzovanie, „z jednoty

¹⁷ MOLTSMANN, J.: *Trinità e regno di Dio. La dottrina su Dio*, Queriniana 1991, s. 188.

pochádza Trojica, a z Trojice sa vracia do jednoty“ (Gregor Naziánsky, *Carmina Teol.* I, 1, 3), práve pre vyjadrenie tejto dynamiky sa použil termín perichoréza (objímať, vzájomne prenikať). Syn je úplne v Otcovi a s Otcom, Otec je úplne v Synovi a so Synom a obaja nachádzajú jednotu v Duchu. Pôvodne slovo pochádza /z významu/ „tancovať dokola“. Takže tento termín vyvoláva predstavu spoločného tanca. Vzťah vzájomnej lásky osôb v Trojici spôsobuje, že sú vo všetkom radikálne zjednotení a všetko spoločne prenikajú. Nie je to jednota nejakej do seba uzavretej substance, ani kolektívnej substance, ako skôr bytie vo vzťahu ako bolo už uvedené. Baltazárovsky povedané **jedna láska v troch spôsoboch bytia** (*Die Dreieinigkeit*, Einsieden 1980).¹⁸

V synodálnej ceste sa zdôrazňuje načúvanie druhého: blížneho a Ducha Svätého. Ľudský sluch sa môže prejavíť počúvaním a počutím. Medzi nimi je však rozdiel. *Počúť* je pasívna fyziologická schopnosť sluchu, kostí, pokožky vnímať zvuky. Zatiaľ čo, *počúvať* (*načúvať*) je aktívnou činnosťou, ktorou človek na základe selektívnej činnosti v súčinnosti s pamäťou odpovedá na sluchový vzruch.¹⁹ Prijíma informácie, poznanie. Človek môže druhého človeka počuť, teda vnímať zvuk jeho hlasu, ale nie obsah toho čo hovorí, a počúvať (*načúvať*) ako osobu, ktorá ho vpúšťa do svojho

¹⁸ Porov. GRESHAKE, G.: *La fede nel Dio trinitario. Una chiave per comprendere*, Queriniana 1999, s. 31 – 36.

¹⁹ Porov. CAMPBELL, D.: *L'effetto Mozart*, Milano: Baldini & Castoldi 1999, s. 62.

vnútra. Tieto poznámky o sluchu a jeho schopnostiach nám môžu pomôcť hlbšie pochopiť dôležitý didaktický prvok synodálnej cesty: **počúvanie**.

Pápež František v spomínanom *Príhovore pri oslave 50. výročia zriadenie Synody biskupov* povedal: „Synodálna Cirkev je **načúvajúca** Cirkev s vedomím, že načúvať je viac než počúvať. Je to vzájomné načúvanie pri ktorej sa môže každý niečo naučiť, veriaci ľud, biskupský zbor, biskup Ríma – v načúvaní jeden druhému: a všetci v načúvaní Ducha Svätého (§ 289).“²⁰ Existuje karikatúra pápeža ako sedí v lavici veriacich a počúva veriacich, ktorí sú na kazateľnici.²¹

Trinitárno-ontologický dialóg má popri perichoréze ešte iný prvok, **kenosis**. Perichoréza je niečo, čo sa odohráva v Najsvätejšej Trojici, a čo sa stáva vzorom a modelom pre skutočný dialóg medzi ľuďmi. Trojosobný Boh, ale neostal uzavretý vo svojej intimite. Druhá Božská osoba vstúpila z večnosti do našich dejín. Stal sa človekom v Ježišovi z Nazaretu. On hoci mal ľudskú prirodzenosť nepridŕžal sa svojej rovnosti s Bohom (kenosis, vzdal sa, vyprázdnil svoju božskú prirodzenosť, stal sa sluhom všetkých (porov. Fil 2, 6-7). Tu sa zjavuje druhý aspekt dialógu, je **kenotický dialóg**. Kenosis Krista ukázala, že človek nájde a zrealizuje svoju identitu v službe druhým. Liekom na parazitovanie na druhých môže byť uzdravovanie v meditácii na tému ako sa prehojne bohatý Trojjediný Boh v Márii nechal obdarovať

²⁰ PÁPEŽSKÁ RADA NA PODPORU NOVEJ EVANJELIZÁCIE: *Direktórium pre katechézu*, s. 190 – 191.

²¹ Porov. ZULEHNER, P.M.: *Pápež František a jeho reforma cirkve*, Praha: Vyšehrad 2016, s. 81.

človekom, keď mu darovala svoje telo a svoj život. Na ľahostajnosť človeka odpovedá Boh – Syn, ktorý prišiel, aby nadviazal užší dialóg s človekom. Sám sa stal človekom závislým na svojich rodičoch a nebál sa vstupovať do vzťahov. A robil to ako služobník. Nestratil nič zo svojho božstva, ale jeho moc prejavoval len občas a výnimočne. Tu je odkaz pápežovho umývania nôh príslušníkom iných náboženstiev; vzdanie sa historických titulov pápeža, to sú aspoň niektoré náznaky kenotického dialógu v pontifikáte tohto pápeža. Je inšpiráciou pre hierarchiu, aby tento služobný charakter uplatňovala v dialógu vo farnosti. Vedieť sa skloniť a priznať, že Duch Svätý a jeho inšpirácie môžu prísť aj cez laikov. Pastier, ktorý nevelí, ale vedie a tak sa nebojí počúvať hlas oviec. Ten hlas môže byť aj neprijemne kritický.

Kenotický dialóg vedie k *pareziálnemu dialógu*. *Parrhesia* (gr.) znamená slobodu prejavu, resp. hovoriť o všetkom. Francúzsky postmoderný filozof Michael Foucault ňou popísal spôsob diskusie v ktorej sa otvorene a pravdivo hovorí o všetkom bez rečníckych prvkov, bez manipulovania a generalizovania.²² Pápež preferuje pareziálny dialóg teda hovoriť o všetkom slobodne. V logike niektorých encyklík, dokumentov, najrozličnejších interview tohto pápeža vidieť tento pápežov prístup. Pápež v duchu parézie teda „hovoriť o všetko“ píše a hovorí: o prehlbovaní ekumenických kontaktov, medzináboženského dialógu, diskusii na tému homosexuality, pristupovania rozvedených k sviatostiam, o ekologickej problematike. Nebojí sa hovoriť o opozícii

²² ZULEHNER, P.M.: *Papež František a jeho reforma cirkve*, s. 105.

voči jeho pontifikátu. Hľadať nové prístupy k témam, ktoré sa zdali nedotknuteľné. „...ukazuje, že treba múdro, otvorene, s odvahou a paréziou prispievať k spásu ľudí.“²³

Záver

Ako sme ukázali synodálna cesta nevznikla ako náhly nápad súčasného pápeža Františka. Už pred svojím zvolením pápež uvažoval o novej evanjelizácii ako jednej z prejavov synodálnej cesty. Známy pastorálny teológ Paul M.- Zulehner napísal, že súčasný pápež poznal problémy starej unavenej európskej cirkvi. „...ako empatický lekár rozpoznáva, že túto únavu ...v katolíckej cirkvi spôsobuje jej zahľadnosť do seba samej. Cirkev sa ako chorý človek zamestnáva prevažne sám so sebou. Už príliš dlho stojí jej loď na súši. Nevydáva sa na more, nevydáva sa do sveta.“²⁴

Či bude synodálna cesta úspešná bude záležať od toho ako sa do nej zapojí čo najväčší počet katolíkov. Nie je teoretická teológia, ani experiment, ale túžba uplatniť závery Druhého vatikánskeho koncilu. Reforma Cirkvi má prebehnúť v pokání každého člena Cirkvi od vysokej hierarchie až po laikov. Každý sa stáva dôležitým v živote Cirkvi, aby svet uveril v posolstvo Ježiša Krista a jeho evanjelia lásky.

²³ ZULEHNER, P.M.: *Papež František a jeho reforma cirkve*, s. 105.

²⁴ ZULEHNER, P.M.: *Papež František a jeho reforma cirkve*, s. 11.

Použitá literatúra:

PÁPEŽ FRANTIŠEK – EPICOCO, L.M.: *Svätý Ján Pavol Veľký*, Trnava: SSV 2020.

<https://kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/encyklika-lumen-fidei> (3.11.2022).

kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/postsynodalna-apostolska-exhortacia-christus-vivit (3.11.2022).

PÁPEŽSKÁ RADA NA PODPORU NOVEJ EVANJELIZÁCIE: *Direktórium pre katechézu*, Trnava: SSV 2022, s. 191, § 289.

MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE: *Sensus fidei v živote cirkve*. Krystal OP 2015.

ORDINATIO SACERDOTALIS. *Apoštolský list Jána Pavla II. biskupom katolíckej Cirkvi o kňazskej vysviacke, ktorá je rezervovaná iba mužom* in <https://kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/ordinatio-sacerdotalis> (3.11.2022).

Jozef Card. prefekt Ratzinger. “KONGREGÁCIA PRE NÁUKU VIERY: *Responsum ad propositum dubium týkajúceho sa učenia v Ordinatio Sacerdotalis* in https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_19951028_dubium-ordinatio-sac_en.html (7.11. 2022

BARTKOVJAK, J.: *Mons. Ladaria: O svätení žien učí definitívne sv. Ján Pavol II.* in <https://www.vaticannews.va/sk/vatikan/news/2018-05/ladaria-prefekt-kongregacia-nauka-viery-svatenie-zien.html> (7.11.2022).

MOLTMANN, J.: *Trinità e regno di Dio. La dottrina su Dio*, Queriniana 1991, s. 188.

GRESHAKE, G.: *La fede nel Dio trinitario. Una chiave per comprendere*, Queriniana 1999.

CAMPBELL, D.: *L'effetto Mozart*, Milano: Baldini & Castoldi 1999.

ZULEHNER, P.M.: *Papež František a jeho reforma církve*, Praha: Vyšehrad 2016.

Zostavil
František Dluhoš

**SYNODÁLNOST'
AKO NEVYHNUTNOST'
A VÝZVA SÚČASNEJ CIRKVI**

Zborník prednášok z vedeckého kolokvia
konaného 8. novembra 2022 na KU v Ružomberku

Vydalo: © MTM Levoča

Rok vydania: 2022

ISBN 978-80-8215-038-7

ISBN 978-80-8215-038-7

9 788082 150387